

قطعنامه جنگل

طوفانی از تبر
ناگه به جان جنگل
افتاد

و هرچه را که کاشته بودیم
طوفان به باد داد

در گرگ و میش آتش و خاکستر
جنگل ولی هنوز

نفس می‌کشید

جنگل هنوز هم

جنگل بود

(قیصر امین‌پور)

خبرنامه

شماره ۱۸

زیر نظر مدیر قطب علمی
قطب علمی فردوسی‌شناسی و ادبیات خراسان
شماره هجدهم - تابستان ۱۳۹۰
مشهد - میدان آزادی - پردیس دانشگاه فردوسی
صفحه‌خانگی: www.cef.ir
تلفکس: ۸۷۹۶۸۳۷ - ۰۵۱۱

چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی
طراحی و صفحه‌آرایی: مرضیه دلیری اصل
همکاری برای تهیه مطالب: اعظم جنتی‌فر

قطب علمی فردوسی‌شناسی و ادبیات خراسان

مأموریت دو ساله همکار قطب علمی

همکار قطب علمی دکتر مهدی زرقانی طی دو سال گذشته در دانشگاه‌های سوریه تدریس می‌کرد و دانشجویان مشهد از فیض کلاسهای او محروم بودند. اما تحقیقات و پژوهشهای وی مرتب در ایران چاپ می‌شد و به دست شاگردان و دوستداران کارهای او می‌رسید.

اینک خرسندیم که دکتر زرقانی پس از دو سال خدمت موفقیت‌آمیز در کشور سوریه به وطن بازگشت و تدریس و تحقیق خود را در این قطب علمی از سر گرفت. در زیر گزارش کوتاه این سفر را به قلم خود وی می‌خوانید:

گزارشی کوتاه درباره دو سال تدریس در سوریه

روزهای آخر شهریور سال ۱۳۸۸ بود که بنا به پیشنهاد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای تدریس در دانشگاه‌های سوریه به این کشور سفر کردم؛ کشوری که پیوندهای فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و عقیدتی زیادی با ایران دارد. وجود همین زمینه‌های مشترک سبب شده که در سه دانشگاه بزرگ سوریه رشته زبان و ادبیات فارسی در سطح کارشناسی دایر باشد: دانشگاه دمشق، دانشگاه حلب و دانشگاه البعث در شهر حمص.

علاوه بر این‌ها در دانشگاه تشرین (واقع در شهر بندری لاذقیه) و نیز مراکز آموزش عالی دو شهر درعا و سویدا نیز درس فارسی به عنوان یکی از دروس انتخابی تدریس می‌شود. رایزنی فرهنگی ایران در دمشق نیز هر سال دوره‌های آموزش زبان فارسی را برگزار می‌کند که بازار گرمی دارد. گذشته از این‌ها، رفت و آمد نسبتاً زیاد توریست‌های ایرانی به حرم حضرت زینب(س) و حضرت رقیه(س) باعث شده زبان فارسی در حوالی این دو مرکز پیوسته به گوش برسد.

در سال اول اقامت در دو دانشگاه حلب و البعث تدریس می‌کردم. فاصله حمص تا دمشق را می‌شود با دو ساعت رانندگی پیمود و اگر همین مقدار دیگر برانی، به شهر حلب می‌رسی. هر سه دانشگاه مذکور بسیار بزرگ هستند و در هر کدام از آن‌ها نزدیک به یکصد و پنجاه هزار دانشجو مشغول به تحصیل هستند. مطابق با اعلام رسمی رئیس دانشگاه دمشق، در دانشکده ادبیات و علوم انسانی این دانشگاه نزدیک به چهل هزار دانشجو تحصیل می‌کنند. قوانین آموزشی این کشور به دانشجویان اجازه می‌دهد که بدون شرکت در کلاس‌ها در آزمون پایان ترم شرکت کنند. به همین علت، کمتر از یک چهارم دانشجویان در کلاس‌ها حضور دارند. از این مقدار سهم رشته زبان و ادبیات فارسی بسیار اندک است: کمتر از دویست دانشجو در دمشق، حدود دویست دانشجو در حمص و کمتر از یکصد و پنجاه دانشجو در دانشگاه حلب. آن‌ها هنگام ورود به دانشگاه هیچ اطلاعی درباره زبان و ادبیات فارسی ندارند اما پس از چهار سال تحصیل، دیدگاه‌هایشان نسبت به فرهنگ و ادب ایران بسیار تغییر می‌کند. مشکل اساسی که پیوسته دانشجویان مطرح می‌کنند این است که پس از فراغت از تحصیل، چگونه می‌توانند از مدرک تحصیلی و دانش ادبی و زبانی‌شان استفاده کنند: مشکلی که کسی نمی‌توانست راه حلی برای آن بیابد.

شماره هجدهم - تابستان ۱۳۹۰

برخی از کتابها و مقالات دکتر مهدی زرقانی

الف) کتابها:

۱۳۸۶: فارسی عمومی، با مشارکت دکتر محمد تقوی، دکتر محمد علی غلامی نژاد، دکتر عبدالله رادمرد، دکتر محمد جعفر یاحقی
۱۳۸۸: تاریخ ادبی ایران و قلمرو زبان فارسی، تطور و دگردیسی ژانرها تا میانه قرن پنجم، تهران، سخن، چاپ دوم، ۱۳۹۰

ب) مقالات علمی - پژوهشی:

۱۳۸۷: «تزییه در کلام غزالی و سنایی»، کاوش نامه، شماره ۱۶
۱۳۸۷: «بررسی مآخذ برخی تمثیلات حدیقه»، نامه فرهنگستان
۱۳۸۸: «ویژگیهای نگرش خیامی»، نامه فرهنگستان، شماره ۳۹، ۱۳۸۷
۱۳۸۹: «تحلیل انقلاب روحی سنایی بر اساس نظریه ژک لکان»، جستارهای ادبی، شماره ۱۶۶ (مشترک با سارا فرضی)
۱۳۸۹: «تعامل صوفیه نخستین با عقل»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت معلم تهران، شماره ۶۵ (مشترک با هدی حسین پور).
۱۳۸۹: «تکامل تدریجی سنت نگارش تاریخ ادبی ایران»، بوستان ادب، شماره ۵۷
۱۳۸۹: «طرحی برای طبقه بندی انواع ادبی در دوره کلاسیک»، پژوهش‌های ادبی، شماره ۲۴

ج) مقالات دیگر

- «گمشده ته دریا»، کتاب ماه ادبیات و فلسفه، شماره ۹۱
- «انسان در شعر سنایی غزنوی»، مجله کیهان فرهنگی، شماره ۱۶۱
- «تحلیل شخصیت مجنون»، مجله کیهان فرهنگی، شماره ۱۶۲
- «مدعی در دیوان حافظ»، مجله کیهان فرهنگی، شماره ۱۶۵

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری هر سال چهار استاد زبان و ادبیات فارسی را به این کشور اعزام می‌کند. همچنین در هر دانشگاه استادان سوری نیز مشغول به تدریس زبان و ادبیات فارسی هستند. این استادان غالباً دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری را در ایران گذرانده‌اند و تعدادشان به تدریج به حدی می‌رسد که دانشگاه‌های سوریه بتوانند نیاز خودشان را تأمین کنند. دکتر ندی حسون در دانشگاه دمشق، دکتر مصطفی بکور در دانشگاه البعث و دکتر حسن نصرالله در دانشگاه حلب از استادانی سوری هستند که مدرک دکتری زبان و ادبیات فارسی را از دانشگاه تهران گرفته‌اند. حضور چنین استادانی غنیمتی برای گسترش زبان و ادبیات فارسی در کشورهای عربی است.

سال دوم تدریس من در دانشگاه دمشق سپری شد. بدین ترتیب امکان زیستن در سه شهر بزرگ و تدریس در سه دانشگاه بزرگ سوریه برایم فراهم آمد. اقامت من در سوریه باعث آشنایی من با شاعر بزرگ سوری نزار قبانی شد؛ شاعری با طیف گسترده و متنوع مخاطب. شیوه شاعری او می‌تواند الهام‌بخش شاعران جوان ما باشد. رهاورد دیگر این سفر کتاب بوطیقای کلاسیک است که به زودی چاپ خواهد شد؛ کتابی که نظریه شعری فیلسوفان مسلمان را مورد بررسی و تحلیل انتقادی قرار می‌دهد. علاوه بر این، همراه با همکار و دوست فاضلم جناب آقای دکتر حسن حسن‌زادی نیری (استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه علامه طباطبایی) رساله‌های شعری فیلسوفان مسلمان را ترجمه کردیم که آن نیز به زودی چاپ خواهد شد. مأموریت من در این سفر به تاریخ شهریور ۱۳۹۰ به پایان رسید.

سید مهدی زرقانی

آثار جدید همکاران گروه

«هی کیم سن؟!»، مجموعه مقالات همایش روابط فرهنگی ایران و ترکیه، زبان و ادبیات فارسی در تاریخ، ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت ۱۳۹۰.

دکتر محمدرضا راشد محصل

الف) کتاب‌ها:

- گاه‌شمار فردوسی، به کوشش محمدرضا راشد محصل، زیر نظر دکتر محمدجعفر یاحقی، حروف‌نگاری مرضیه دلیری‌اصل، طراحی و صفحه‌آرایی: فرید یاحقی، مشهد، چاپ و لیتوگرافی سالنامه‌ی پارس، مشهد ۱۳۹۰.

- شاهنامه‌پژوهی، دفتر سوم، (مجموعه مقالات همایش آغاز هزارهٔ دوم شاهنامه)، مشهد، آهنگ قلم، ۱۳۹۰.

ب) مقاله‌ها:

- «کارنامه‌ی صالح»، گیلان ما، سال هشتم، شماره‌ی ۳، پاییز ۱۳۸۹.

- «ریشه‌یابی آرز در متون کهن و جلوه‌های آن در شاهنامهٔ فردوسی»، فرهنگستان زبان و ادب فارسی، ۱۳۹۰.

دکتر محمود فتوحی

- «از متن متمکن تا متن مغلوب: سبک‌شناسی نثر صوفیه»، فصل‌نامهٔ نقد ادبی، شمارهٔ ۱۰، تابستان، ۱۳۸۹، ۳ (۱۰)، ۷۱-۱۲۶، (انتشار در بهار ۱۳۹۰).

دکتر ابوالقاسم قوام

- «شخصیت کنیزک در مثنوی»، فصلنامه نقد ادبی، سال چهارم، ش ۱۳، بهار ۹۰، ص ۹۱ - ۷۰، با همکاری نرگس خادمی.

دکتر مه‌دخت پورخالقی چترودی

- «کردار شناسی گرشاسپ در گذار از اسطوره به حماسه و تاریخ»، جستارهای ادبی (ادبیات و علوم انسانی سابق)، شماره مسلسل ۱۷۱، سال چهل و سوم، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۹، با همکاری حمید طبسی.

- «تحلیل نمادینگی آتش در اساطیر بر مبنای نظریه همترازی و رویکرد نقد اسطوره‌ای»، جستارهای ادبی (ادبیات و علوم انسانی سابق)، شماره مسلسل ۱۷۰، سال ۴۳، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۹، صص ۹۵-۱۱۸، با همکاری دکتر فرزاد قائمی.

- «بازتاب اسطوره‌ها و باورهای کهن پیرامون آب در شعر خاقانی»، مطالعات ایرانی، سال نهم، شماره ۱۸، پاییز ۱۳۸۹، صص ۲۸-۹، با همکاری دکتر محمد علی محمودی.

- «بررسی تمنای لکانی در خسرو و شیرین نظامی»، پژوهشنامه زبان و ادب فارسی (گوهر گویا)، پاییز ۱۳۸۹، با همکاری سارا فرضی.

- «پیوند مبارک موسیقی و شعر»، کتاب الکترونیکی مجموعه مقالات نخستین همایش ملی سالانه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه پیام نور، ۲۷ و ۲۸ بهمن ۱۳۸۹، مشترک با آمنه تاک.

- «بررسی درونمایه‌های اجتماعی در داستانهای منثور دهه هشتاد در ایران گروه‌های سنی الف، ب، ج»، مجموعه مقالات ششمین همایش بین‌المللی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی، خرداد ۱۳۹۰، مشترک با فاطمه بهشتی.

شماره هجدهم - تابستان ۱۳۹۰

دکتر محمدجعفر یاحقی

الف) کتاب‌ها:

- جویبار لحظه‌ها، چاپ دوازدهم، انتشارات جامی، تهران، ۱۳۸۹.

- دیبای خسروانی، کوتاه شده تاریخ بیهقی، (با مهدی سیدی)، چاپ نهم، انتشارات جامی، تهران ۱۳۸۹.

- راهنمای نگارش و ویرایش، (با دکتر محمد مهدی ناصح)، چاپ بیست و هفتم، مشهد، به نشر، ۱۳۸۹.

- روضه‌های رضوانی (دفتر شعرهای آزاد ابوالفضل بیهقی)، گزینش و پاره‌بندی دکتر محمدجعفر یاحقی، چاپ اول، تهران، سخن، ۱۳۸۹.

- دیبای زربفت (گزیده‌ی تاریخ بیهقی)، انتخاب و توضیح: دکتر محمدجعفر یاحقی، مهدی سیدی، از میراث ادب فارسی ۳۲، تهران، سخن، ۱۳۸۹، همراه با CD صوتی.

- دیبای دیداری، متن کامل تاریخ بیهقی، تألیف ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی، مقدمه، توضیحات و شرح مشکلات، دکتر محمدجعفر یاحقی، مهدی سیدی، تهران، سخن، ۱۳۹۰.

- می‌نگریم و می‌رویم، اقبال لاهوری، منادی وحدت اسلامی، مقالات استادان دانشگاه فردوسی درباره‌ی اقبال به کوشش دکتر محمدجعفر یاحقی و دکتر سلمان ساکت، تهران، سخن، ۱۳۹۰، چاپ اول.

- کلیات تاریخ ادبیات فارسی، سمت، ۱۳۸۹.

ب) مقاله‌ها:

- «آرایش سپاه و فنون رزمی در دوره‌ی ساسانی و بازتاب آن در شاهنامه‌ی فردوسی»، کاوش نامه، سال یازدهم، ش ۲۰، بهار و تابستان ۸۹، ص ۳۲ - ۹، با همکاری سلمان ساکت.

- «بیات نویافته‌ی منسوب به سنایی»، جستارهای ادبی، سال ۴۳، ش ۳، پاییز ۱۳۸۹، با همکاری محبوبه علی حوری.

- «تنهایی در برخی صوفیانه‌های شعر فارسی با رویکرد ویژه به شعر سهراب سپهری»، مجله مطالعات عرفانی کاشان، بهار و تابستان ۸۸، ش ۹، ص ۹۹-۱۳۲، با همکاری عباس واعظزاده.

- «جلوه‌های مختلف خداآواری در شهر اخوان، فروغ و شاملو»، مجله‌ی جستارهای ادبی، بهار ۸۹، ش ۴۳، ص ۴۹ - ۲۵، با همکاری عباس واعظزاده.

- «سبک شناسی لایه‌ای: توصیف و تعیین بافتمند سبک نامه‌ی شماره‌ی یک غزالی در دو لایه‌ی کاربرد شنای و نحو»، فصلنامه تخصصی سبک شناسی نظم و نثر فارسی (بهار ادب)، تابستان ۹۰، ش ۲ (پیاپی ۱۲)، ص ۲۱۳ - ۱۹۳، با همکاری مریم درپر.

- «شکست روایی و شیوه‌های بازگشت به داستان در مثنوی»، مجله فنون ادبی، بهار و تابستان ۹۰، ش ۱ (پیاپی ۴)، ص ۴۶ - ۲۹، با همکاری سمیرا بامشکی.

- «نقش روایی و شیوه‌های بازگشت»، مجله فنون ادبی، بهار و تابستان ۹۰، ش ۱ (پیاپی ۴)، ص ۱۱۴ - ۹۱، با همکاری سمیرا بامشکی.

- «مجاز مرسل و پیوند آن با ابهام در شعرهای نیما، اخوان، سپهری و فروغ فرخزاد»، جستارهای ادبی، تابستان ۸۹، ص ۱۲۸ - ۱۱۱، با همکاری احمد سنجولی.

- «واژه‌ی طنز چگونه و از چه زمانی اصلاح»، مجله تاریخ ادبیات، بهار و پاییز ۸۸، ش ۶۲/۳، ص ۱۸۷ - ۱۶۷، با همکاری نیما تجبر.

- «تأثیر خط تبدیل عربی بر بریل فارسی»، مجله دراسات الادبیه لبنان، پاییز و زمستان ۸۸، ش ۶۸، ۶۷، ۶۹، ص ۴۳۸ - ۴۱۹، با نادر جهانگیر، نرجس منفرد، حمید معیب ازغندی.

اخبار قطب و گروه

فعالیت‌های مرکز اقبال‌شناسی

در پی افتتاح مرکز اقبال‌شناسی وابسته به قطب علمی فردوسی‌شناسی و ادبیات خراسان فعالیت‌های زیر انجام گرفته است.

۱- اتاق اقبال‌شناسی جهت مراجعه علاقه‌مندان از نخستین روز تأسیس طی ساعات اداری همه روزه باز بوده است.

۲- نامه‌ای برای ایجاد ارتباط و همکاری‌های دو جانبه به بسیاری از ادارات، نهادها و دانشمندان داخل و خارج از کشور جهت دریافت پیشنهادها و کمک به تأسیس کتابخانه سه زبانه تخصصی (فارسی، انگلیسی و اردو) در مرکز اقبال‌شناسی ارسال شد. چهل کتاب از کنسولگری پاکستان به این مرکز اهداء شده است. فهرست دقیق‌تر کتاب‌های مورد نیاز مجدداً ارسال خواهد شد.

۳- جهت مراجعه به مرکز با هدف تأسیس کارگروه تخصصی مطالعات شرق، LOGOS برای افراد شاغل به تحصیل در کلیه گروه‌های علوم انسانی که افراد زیادی علاقه‌مندی خود را نشان داده‌اند.

۴- قبل از نوروز فهرستی از کتاب‌های مورد نیاز برای کنسول محترم پاکستان ارائه شده و دو جلسه مفصل درباره برنامه‌های مرکز با ایشان برگزار شده است.

۵- نشست مرکز اقبال‌شناسی به مناسبت هفته وحدت با حضور اساتید و به خصوص دانشجویان خارجی دانشگاه در کتابخانه قطب علمی و مراسم هفته پژوهش با سخنرانی آقای دکتر مهدی ناصح پیرامون اقبال‌شناسی در تالار فردوسی برگزار شد.

شرکت همکاران قطب علمی در

«هفتمین همایش اروپایی مطالعات ایرانی»

آقای دکتر محمد تقوی، دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی و آقای سلمان ساکت، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی در «هفتمین همایش اروپایی مطالعات ایرانی» شرکت کردند.

در این کنفرانس که از ۷ تا ۱۰ سپتامبر ۲۰۱۱ (۱۶ - ۱۹ شهریور ۱۳۹۰) در شهر کراکف (از شهرهای تاریخی لهستان) برگزار شد با حضور حدود ۳۰۰ تن از پژوهشگران و ایرانشناسان کشورهای مختلف برگزار شد. لازم به ذکر است آقای دکتر تقوی در این همایش مقاله خود را با عنوان «بررسی روابط متقابل شعر و سیاست در ایران» و آقای سلمان ساکت نیز با عنوان: «بررسی و تحلیل کیمیای سعادت غزالی از منظر اندیشه سیاسی» ایراد سخنرانی کردند که با استقبال حضاران مواجه شد. گفتنی است آقایان دکتر تقی ایمانپور و دکتر جواد عباسی از استادان و همکاران گروه تاریخ نیز در این همایش شرکت و مقالات خود را ارائه نمودند.

شماره هجدهم - تابستان ۱۳۹۰

دکتر سهیل عمر معاون پژوهشی آکادمی و مدیر محترم خانه فرهنگ جمهوری اسلامی جناب آقای دکتر فاموری بوده است.

طی ملاقات با جناب آقای دکتر فاموری که بیش از دو ساعت طول کشید درباره جوانب گوناگون همکاری‌های علمی فرهنگی ایالت پنجاب و خراسان رضوی صحبت شد. ایشان تجربیات خود طی مأموریت فرهنگی در هند و سپس در لاهور پاکستان را مطرح کردند و من هم به گزارش روند تأسیس مرکز اقبال‌شناسی و شرح اهداف آن پرداختم، قرار شد که با مشارکت خانه فرهنگ، اتاق ایرانشناسی، قطب علمی و مرکز اقبال‌شناسی طوری برنامه‌ریزی شود که با محوریت کرسی فردوسی‌شناسی دانشگاه پنجاب دوره‌های دانش‌افزایی زبان فارسی و «فردوسی‌شناسی و ادبیات خراسان» برای هر دو بخش خصوصی و دولتی در پاکستان با کیفیت و بازدهی بالا برگزار شود - به گفته ایشان روابط خوب و صمیمی با اساتید دانشگاهی و افراد علاقه‌مند به ترویج زبان فارسی به خصوص با رویکرد افکار اقبال که در دولت و جامعه پاکستان از جایگاه والایی برخوردار است برقرار شده است و آنها می‌توانند در برگزاری این دوره‌ها و تقویت زبان فارسی همکاری‌های شایسته داشته باشند. ایشان بر اطلاع‌رسانی دقیق و سریع از برنامه‌های قطب علمی و مرکز اقبال‌شناسی از طریق دفتر سازمان فرهنگ و ارتباطات مشهد به خانه فرهنگ لاهور تأکید مضاعف داشته‌اند.

با آروزی توفیق

محمد قمرمهدی

مرکز اقبال‌شناسی وابسته به قطب علمی فردوسی‌شناسی

گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه فردوسی مشهد

۶- در همایش بین‌المللی اساتید فارسی با بیش از صد و پنجاه نفر از اساتید خارجی و ایرانی درباره اهداف بلند مدت مرکز، اطلاع‌رسانی به عمل آمده و فهرستی از اسامی و نشانی آنها تهیه شده است.

۷- شرکت نماینده قطب در مراسم «روز کشمیر» در کنسولگری پاکستان و ایراد سخنرانی.

۸- فراخوان مقاله به مناسبت همایش بین‌المللی اندیشه‌های اقبال که به علل گوناگون به ۹ نوامبر ۲۰۱۱م، زادروز اقبال لاهوری موقوف شده است. به بیش از دویست نفر از فرهیختگان داخلی و خارجی از طریق پست الکترونیک ارسال شده و چکیده و اصل مقالات دریافت شده است که برای ارائه در همایش در اولویت قرار خواهند گرفت.

۹- فهرستی از موضوعات پژوهشی علوم انسانی با رویکرد اقبال‌شناسی تهیه می‌شود تا برای پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری در این حوزه به کار آید و همچنین برای مقاله‌نویسی تخصصی و مباحث نظری علوم انسانی مورد توجه قرار بگیرد.

۱۰- کارگاه آموزشی زبان اردو (۱۲ جلسه) با حضور حدود ۱۵ الی ۲۰ نفر قبل از نوروز برگزار شد.

بعد از تعطیلات افراد با مراجعه به مرکز اقبال‌شناسی به یادگیری زبان اردو می‌پرداختند ولی کلاسها به طور مرتب برگزار نشد قرار است طی تعطیلات تابستان دوره فشرده آموزش زبان برگزار شود.

این جانب طی سفر یک ماهه به پاکستان با چندین دانشمند و تعدادی از مسئولین مراکز علمی که پیشاپیش از سوی قطب علمی به ایشان اطلاع‌رسانی شده بود، ملاقات کردم که مهم‌ترین آنها ملاقات با آقای دکتر شهزاد قیصر معاون اول اقبال آکادمی پاکستان، آقای

با مهمانان خارجی در قطب علمی

که به تازگی منتشر شده است به همراه ۲۵ جلد دیگر از انتشارات قطب و آثار شادروان دکتر یوسفی و دیگر استادان دانشگاه را به ایشان اهدا کرد.

آقای قاضی حیب الرحمان در این بازدید و گفتگو قول مساعد دادند که برای پیشرفت مرکز اقبال‌شناسی و تاسیس زبان اردو از هیچ کوششی دریغ نکنند.

بازدید هیأت علمی تحصیلات عالی افغانستان از دانشکده ادبیات و قطب علمی

سخنگوی وزارت تحصیلات عالی افغانستان در رأس هیأتی ۳۵ نفره از دانشگاه‌های مختلف افغانستان از جمله رؤسای دانشگاه بامیان، دانشگاه غزنی، دانشگاه قندهار، دانشگاه سید جمال‌الدین و تعدادی از استادان این دانشگاه‌ها روز یکشنبه ۱۲ تیرماه جاری بازدیدی از دانشگاه فردوسی مشهد داشتند.

این هیأت در ابتدا با حضور در سالن شورای سازمان مرکزی دانشگاه با دکتر عاشوری رئیس دانشگاه دیدار و درباره همکاریها و روابط علمی میان دانشگاه فردوسی

حضور سرکنسول پاکستان در مرکز اقبال‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد

آقای قاضی حیب الرحمان سرکنسول پاکستان در مشهد به اتفاق دکتر واحدیان رئیس دفتر همکاریهای علمی بین‌المللی دانشگاه به همراه دکتر طالب‌زاده رئیس دانشکده ادبیات و علوم انسانی در روز چهارشنبه ۴ خردادماه ۱۳۹۰ از بخش اقبال‌شناسی قطب علمی فردوسی‌شناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه بازدید کردند.

در این دیدار که دکتر یاقی مدیر قطب علمی فردوسی‌شناسی نیز حضور داشت، ضمن مذاکراتی در خصوص همکاریهای علمی دو جانبه، سرکنسول پاکستان ۳۵ جلد کتاب فارسی و انگلیسی در خصوص اقبال و مطالعات اقبال‌شناسی به قطب علمی فردوسی‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد اهدا کرد.

در همین زمینه نیز مدیر قطب علمی یک نسخه از کتاب «می‌نگریم و می‌رویم» مجموعه مقالات استادان دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد درباره اقبال را

شماره هجدهم - تابستان ۱۳۹۰

علمی و فرهنگی دو کشور را گامی مثبت در جهت رشد و اعتلای سطح علمی دانشگاه‌های افغانستان دانست.

این گروه در دیدار با هیأت رئیسه دانشکده ادبیات درباره همکاریها و روابط علمی میان دانشگاه فردوسی و مؤسسات آموزش عالی افغانستان تأکید کردند و خواستار گسترش این روابط گردیدند.

پس از این نشست، میهمانان به همراه هیأت رئیسه دانشکده از کتابخانه قطب علمی فردوسی‌شناسی، مرکز اقبال‌شناسی و کتابخانه دانشکده دیدن کرد. این بازدید در ساعت ۱۰:۳۰ پایان یافت.

استادان و دانشجویان دکتری دانشگاه‌های

پاکستان در قطب علمی و مرکز اقبال‌شناسی

با هماهنگی به عمل آمده ساعت ۹ صبح روز یکشنبه ۱۳۹۰/۵/۲۳ تعداد ۲۵ تن از استادان و دانشجویان دکتری زبان و ادب فارسی دانشگاه‌های پاکستان که در جامعه المصطفی العالمیه واحد مشهد مشغول گذراندن دوره بازآموزی و دانش‌افزایی هستند، از قطب علمی و مرکز اقبال‌شناسی این قطب دیدن کردند.

ابتدا در تالار کتابخانه قطب علمی جلسه‌ای با حضور شرکت‌کنندگان تشکیل شد که پس از سخنان آغازین

مشهد و مؤسسات آموزش عالی افغانستان گفتگو کردند و خواستار گسترش این روابط شدند.

این هیأت سپس از دانشکده‌های علوم و ادبیات و علوم انسانی دانشگاه بازدید نمود.

در بازدید هیأت مذکور از دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه نشست نیز با مسئولان دانشکده برگزار شد.

در این نشست دکتر طالب زاده، رئیس دانشکده ضمن خیرمقدم به میهمانان، به روابط فرهنگی و تاریخی دو کشور اشاره نمود و اظهار امیدواری کرد که این بازدیدها، بر ادامه روابط علمی میان مراکز علمی دو کشور مؤثر واقع گردد.

آقای عظیم نوربخش، نماینده وزارت تحصیلات عالی افغانستان نیز ضمن معرفی هیأت همراهان، گزارشی از وضعیت آموزش عالی در افغانستان ارائه کرد و روابط

گرفت تا اطلاعات لازم از این پس از طریق پست الکترونیکی برای آنان ارسال شود.

دیدار با استاد دانشگاه کابل

صبح روز یکشنبه ۱۳۹۰/۶/۱۳ آقای دکتر مسعود اندیشمند استاد اقتصاد دانشگاه کابل که برای سفری به مشهد آمده بودند به همراه آقای دکتر هادی اعظمی معاون محترم اداری و مالی دانشکده ادبیات و علوم انسانی از قطب علمی فردوسی‌شناسی دیدن کردند. ضمن ملاقات دو ساعته‌ای که مدیر قطب با ایشان داشتند در خصوص بسیاری از مسائل فرهنگی منطقه و اولویت زبان فارسی برای افغانستان گفتگوهای مفصلی صورت گرفت. در میان کار جناب آقای دکتر هادی و کیلی مدیر گروه آموزشی تاریخ هم به جمع پیوستند.

آقای دکتر اندیشمند با آنکه استاد اقتصاد بودند، با مسائل فرهنگی و تاریخی منطقه و همچنین اولویت‌های زبان فارسی به خوبی آشنا بودند و همدلی‌های زیادی با جمهوری اسلامی در اندیشه ایشان ملاحظه می‌شد. ایشان تاکنون ۳۵ کتاب و ۲۰۰ مقاله علمی - پژوهشی به چاپ رسانیده بودند.

در پایان آقای دکتر محمدجعفر یاحقی مدیر قطب علمی فردوسی‌شناسی چند جلد کتاب از انتشارات قطب علمی و همکاران قطب به ایشان اهدا کردند.

آقای دکتر غلامعباس سعیدی استاد و راهنمای هیأت به معرفی افراد پرداختند. آقای دکتر محمدجعفر یاحقی، مدیر قطب علمی ضمن خیر مقدم به حاضران، به معرفی مختصر دانشگاه فردوسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر شریعتی و قطب علمی فردوسی‌شناسی و مرکز اقبال‌شناسی پرداختند و آنگاه از آقای دکتر محمد قمر مهدی استاد پاکستانی قطب علمی خواستند که به توضیح بیشتری در مورد برنامه‌های مرکز اقبال‌شناسی اشاره‌ای شود.

در این جلسه آقای دکتر محمدرضا راشد محصل عضو محترم قطب علمی نیز دقایقی سخن گفتند و از پیوندها و هدفهای مشترک ایران و پاکستان اظهار قدردانی کردند. به هر یک از شرکت کنندگان یک نسخه خبرنامه شماره ۱۷ قطب علمی فردوسی‌شناسی اهدا شد و یک نسخه هم از کتاب می‌نگریم و می‌رویم، مجموعه مقالات استادان این دانشکده در مورد اقبال به سرکارخانم پروفسور فوزیه افتخار معاون دانشکده دولتی بانوان باغبانپوره که در جمع حضور داشتند، اهدا گردید.

در پایان همه اعضا از مرکز اقبال‌شناسی و فعالیت‌های قطب علمی دیدن کردند و آقای دکتر قمر مهدی توضیحات لازم را به حاضران داد و آدرس همه شرکت‌کنندگان را برای ارتباط با مرکز اقبال‌شناسی

رجایی برگزار شد، شرکت کردند و با نحوه برگزاری این جلسه دفاع و شکوه آن آشنا شدند. در پایان هدیه فرهنگی استادان ترک به مدیر قطب داده شد و مدیر قطب هم آخرین اثر انتشار یافته در قطب علمی را به همراه یک نسخه از خبرنامه شماره ۱۷ قطب علمی به مهمانان اهدا کردند.

همزمان هماهنگی لازم از طرف قطب به عمل آمد که مهمانان پس از جلسه برای زیارت آرامگاه فردوسی راهی شهر طوس شدند و قرار شد در آن جا دوستان میراث فرهنگی توضیحات لازم را برای مهمانان بدهند و مقداری هم برنامه نقلی برای آنان اجرا شود.

حضور مدیر بخش فارسی دانشگاه مطالعات

خارجی توکیو در قطب علمی

از دو سال پیش خانم ماساکو چییبا، دانشجوی کوشنده و محقق پرتلاش ژاپنی با معرفی خانم دکتر آیانو ساساکی، مهمان این قطب علمی بودند. ایشان که به عنوان یک پژوهشگر پرتلاش و کوشا که تمام وقت خود را به خواندن و جستجو می‌گذرانند میان همکاران و دانشجویان زبان و ادبیات فارسی این دانشگاه نامبردار شده‌اند.

استادان دانشگاههای ترکیه در قطب علمی

صبح روز چهارشنبه ۱۳۹۰/۶/۱۶ با هماهنگی قبلی استادان دانشگاههای ترکیه: پروفیسور کنعان اردوان، دانشگاه جلال بایر، رشته ادبیات ترکیه، پروفیسور مصطفی سنان کچلنی، دانشگاه مارمارای تعلیم و تربیت زبان ترکیه‌ای، پروفیسور دوچند یوسف چتنداغ، دانشگاه فاتح، لهجه‌های مدرن ترکی، پروفیسور ایل بک اوزر، دانشگاه فاتح، تاریخ معاصر، استادیار فیضی چمن، دانشگاه فاتح سلطان محمد، رشته زبان و ادبیات ترکی، به راهنمایی استاد امره اولخوان، استاد مدرسه افغان ترک در هرات، از قطب علمی دیدن کردند و به توضیحات مسئولان بخشهای مختلف قطب (کتابخانه، مرکز پژوهش و مرکز اقبال‌شناسی) گوش فرا دادند. جناب آقای دکتر محمدجعفر یاحقی مدیر قطب علمی در دیدار با این استادان، از حضور همکاران دانشگاههای کشور ترکیه سپاسگزاری و بر روابط متقابل میان دانشگاه فردوسی و دانشگاههای استامبول تأکید کردند.

در این ارتباط مقرر شد، دوستان ترک پیش نویس تفاهم نامه‌ای که تهیه شده است را برای مدیر قطب علمی ارسال کنند تا پس از بررسی و تایید دانشگاه مورد اجرا درآید. آقای دکتر یاحقی اشاره کردند که خواجه بکتاش ولی رابط خوبی میان خراسان و کشور ترکیه است. خوشبختانه هم اکنون در مرکز پژوهشهای آسیای مرکزی طرحی است که به مطالعه تاریخی علویان و بکتاش در ایران و ترکیه می‌پردازد و همین می‌تواند نقطه اتکایی برای ارتباطات بین دانشگاهی باشد.

مدیر قطب با حضور مهمانان بیشتر از نیم ساعت هم در جلسه دفاع دکتری خانم زهره تائبی که در تالار استاد

دانشگاه مطالعات خارجی توکیو به کارها و آثار علمی خودشان اشاره کردند که از آن جمله ترجمهٔ رباعیات خیام به زبان ژاپنی در مجموعه کاری که پروفیسور حسین صادقی در سطح بین‌المللی انجام داده و رباعیات حکیم عمرخیام را به هفت زبان ترجمه کرده‌اند، جالب توجه بود. همچنین تلاشی که ایشان برای تولید کتابها و نرم افزارهای آموزش زبان برای ژاپنیها انجام داده‌اند از اهمیت بیشتری برخوردار بود. کار مهم دیگری که خانم ساساکی با همکاری یکی دیگر از استادان ایران شناس ژاپنی، آقای دکتر موریو فوجئی در مورد متون فارسی با کمک رایانه انجام می‌دهند عبارتست از طرح مطالعهٔ نوبت‌الثالثه تفسیر کشف الاسرار میبیدی و مقایسهٔ آن با روح‌الارواح که مراحل پایانی خود را طی می‌کند و در آیندهٔ نزدیک قرار است به صورت آن لاین در اختیار همگان قرار گیرد. پس از آن پرسشهای متعدد حاضران در خصوص این طرح و کارهای دیگری که در ژاپن در دست اقدام است آغاز شد.

آقای دکتر فتوحی مدیر محترم گروه زبان و ادبیات فارسی اظهار امیدواری کردند که بتوانیم اولاً از برنامه رایانه‌ای که استادان ژاپنی برای مطالعهٔ متنهای فارسی طراحی کرده‌اند برای مطالعات سبک‌شناسی استفاده کنیم و در ثانی زمینه‌ای برای اجرای طرحهای مشترک و مبادلهٔ استادان و دانشجویان میان دو دانشگاه فراهم شود، که خانم ساساکی در این خصوص قول همکاری لازم دادند.

در پایان اظهار امیدواری شد که این جلسه بتواند زمینه را برای همکاریهای بیشتر دو دانشگاه در خصوص گسترش زبان فارسی و همکاریهای علمی و پژوهشی فراهم آورد.

در روز دوشنبه ۲۸ شهریور ۱۳۹۰ این قطب علمی افتخار داشت که از ساعت ۱۱:۳۰ تا ۱۳ با استاد ایشان خانم دکتر آیانو ساساکی مدیر بخش فارسی دانشگاه مطالعات خارجی توکیو نشستی صمیمانه و گفتگویی علمی داشته باشد. این نشست علمی که به همت و دعوت مدیر قطب علمی دکتر محمدجعفر یاحقی ترتیب داده شده بود، با حضور تعدادی از استادان قطب علمی و همکاران گروه زبان و ادبیات فارسی و تنی چند از اعضای هیأت علمی گروه تاریخ و دانشجویان دوره‌های تخصصی زبان و ادبیات فارسی در کتابخانهٔ قطب علمی تشکیل شد. در این جلسه جناب آقای دکتر طالب زاده رئیس و جناب آقای دکتر نوغانی معاون محترم پژوهشی دانشکده نیز حضور داشتند.

ابتدا آقای دکتر یاحقی معرفی کوتاهی از خانم دکتر ساساکی داشتند و اضافه کرد ایشان که در حال حاضر دانشیار مطالعات ایرانی و مدیر بخش فارسی دانشگاه مطالعات خارجی توکیو هستند، دورهٔ دکتری خود را در تهران گذارنیده‌اند. رسالهٔ دکتری ایشان که در مورد مسائل اجتماعی دیوان حافظ بود حدود ده سال پیش زیر نظر آقای دکتر تقی پورنامداریان با موفقیت دفاع شده است.

آنگاه آقای دکتر یاحقی از خانم دکتر ساساکی خواست که بیشتر کارهای علمی و پژوهشی و دانشگاه خود را معرفی کنند. خانم ساساکی پس از معرفی اجمالی

همایشها، نشست‌ها و کارگروه‌های علمی قطب

زحمات برگزارکنندگان این همایش قدردانی کرد. سپس دکتر محمدجعفر یاحقی، مدیر قطب علمی فردوسی‌شناسی نیز به حاضران خیرمقدم گفته و از زحمات برگزارکنندگان همایش قدردانی کرد.

وی در ابتدای سخنانش با گرامیداشت یاد دکتر علی محمد حق‌شناس به عنوان یکی از بنیان‌گذاران نقد ادبی در ایران، اظهار امیدواری کرد که این همایش، کلید آشنایی ادبیات دانشگاهی و غیر دانشگاهی باشد و این دو جریان با جبران کاستی‌های خویش، همدلانه در مسیر پیوستن ادبیات و نقد ادبی ایران به کاروان دانش جهانی همگام باشند.

در ادامه دکتر احمد سمیعی گیلانی، عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی سخنرانی خود را با موضوع «نقد و دنیای هنر» ارایه کرد. ایشان پس از ایران مقدمه‌ای در مورد ماهیت اثر هنری و مقایسه آن با جهان واقع و بازی، به تبیین ویژگی‌های منتقد ادبی پرداخت و افزود نقد ادبی نمی‌تواند پیش ساخته باشد. وی از نمونه نقدهایی که صرفاً به گزارش نظریه‌ها می‌پردازند و غالباً به منابع دست دوم نیز ارجاع دارند، انتقاد کرد و گفت اگر همواره برای نقد به نظریه‌های پیش ساخته متکی باشیم، در تبیین آثار نو و بدیع عاجز خواهیم بود.

در ادامه، سیما ارمی، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد، پیام دکتر داریوش آشوری را به همایش قرائت کرد.

دکتر آشوری در پیام خویش، واژه «نقدگری» را به دلیل بار منفی واژه «انتقاد» به جای آن پیشنهاد کرد و نبودن

برگزاری «نخستین همایش ملی نظریه و نقد ادبی در ایران» در دانشگاه فردوسی مشهد

«نخستین همایش ملی نظریه و نقد ادبی در ایران» به همت گروه زبان و ادبیات فارسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، انجمن علمی نقد ادبی ایران و با همکاری فرهنگستان زبان و ادب فارسی، قطب علمی فردوسی‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مرکز تحقیقات زبان و ادبیات فارسی دانشگاه تربیت مدرس، انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی و مؤسسه خانه کتاب، در روزهای سوم و چهارم اسفند ۱۳۸۹ به سرپرستی و مدیریت علمی دکتر محمود فتوحی و مدیریت اجرایی دکتر محمد تقوی در تالار فردوسی دانشکده ادبیات برگزار شد.

در آغاز آیین افتتاحیه این همایش که ساعت ۸ صبح روز سه‌شنبه ۳ اسفند برگزار شد، دکتر علیرضا عاشوری، رئیس دانشگاه فردوسی مشهد ضمن خوشامدگویی و معرفی مختصر دانشگاه فردوسی مشهد برای حاضران از

جناب آقای دکتر حسن علوی که به تازگی از فرانسه آمده‌اند سخنران بعدی این بزرگداشت بودند که رهاورد یکسال مطالعات خود درباره عطار در فرانسه را بیان کردند و توضیحاتی پیرامون «پندنامه عطار» و تحقیقات سیلوسر دوساسی در مورد این کتاب ارائه دادند. ایشان به تلاش‌های سیلوسر دوساسی و پژوهش پیرامون ادبیات فارسی اشاره کردند و ترجمه او از پندنامه عطار را به عنوان یک اثر برجسته معرفی کردند. این اثر در سال ۱۸۱۹ یعنی ۱۹۲ سال پیش به چاپ رسیده است.

دکتر علوی بارزترین مشخصه‌های این اثر را به شرح زیر برشمردند:
 ۱- اولین اثری است که از طریق آن عطار به فرانسه و غرب معرفی می‌شود.

واژه دقیقی معادل در زبان فارسی را ناشی از نبودن این مفهوم در ذهن و فرهنگ ما دانست. در ادامه پیام، وی مفهوم نقدگری را تبیین کرده و پیشینه و اهمیت آن را در اروپا بررسی کرده بود.

ایشان، بایسته نقدگری را «نقدپذیری» دانسته که خود، مستلزم آن است که انسان، خود را بر قله نبیند و همواره امکان بهتر شدن و رشد را برای خود متصور بداند. فرهنگ نقدگری و نقدپذیری، مبتنی بر نگاهی است که در آن، هیچ چیز نمونه مثالی و احسن تلقی نشود و لازمه این نگاه، داشتن تربیتی خاصر برای نهادینه شدن نقدگری و نقدپذیری و سنجش‌گری خردپذیر است.

طی این همایش، ۱۲ نشست تخصصی و یک نشست عمومی برگزار شد که با ارائه ۶۷ مقاله در این دو روز با برگزاری آیین اختتامیه در ساعت ۱۷:۳۰ روز ۴ اسفند به پایان رسید.

بزرگداشت عطار نیشابوری

مراسم بزرگداشت عطار نیشابوری ساعت ۹ صبح روز چهارشنبه ۱۳۹۰/۱/۲۴ در کتابخانه قطب علمی فردوسی‌شناسی تشکیل شد.

در این نشست ابتدا دکتر یاحقی مدیر قطب به نقش کلیدی عطار در سیر ادبیات فارسی اشاره و بیان کردند که اگر عطار نبود شاید عارفی نظیر مولوی نیز ظهور نمی‌کرد و یا عرفان او شکل دیگری پیدا می‌کرد.

سپس جناب آقای دکتر تقوی، در موضوع «از کعبه تا روم»، به مطالعه تطبیقی و شباهت‌های فاوست‌گفته و شیخ صنعان عطار پرداختند، که بعد از سخنان ایشان دقایقی هم به پرسش و پاسخ گذشت.

مهم‌ترین هنر و رمز موفقیت و ماندگاری سعدی را تا به امروز، راه یافتن کلام و اندیشه او به میان مردم دانستند. جلسه با سه سخنرانی به کار خود ادامه داد. سخنران اول جلسه خانم سرو رسا رفیع‌زاده، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، از کشور افغانستان بودند که به بررسی جایگاه سعدی و شعر او در میان مردم افغانستان پرداختند. ایشان بوسستان و گلستان را پس از پنج گنج عطار و دیوان حافظ رایج‌ترین آثار ادبی در میان مردم افغانستان دانستند و افزودند که فراوانی القاب سعدی در میان مردم و انتساب حکایات گوناگون به سعدی توسط مردم افغانستان و نیز استناد فراوان به اشعار اخلاقی بوسستان و گلستان حاکی از محبوبیت سعدی در میان مردم افغانستان است.

سخنران دوم نشست خانم دکتر هما زنجانی زاده استاد گروه جامعه‌شناسی بودند که پیرامون رابطه آثار ادبی با جامعه‌ای که در آن تولید می‌شوند و اینکه چگونه آثار ادبی سندی برای شناخت یک جامعه قرار می‌گیرند، سخن گفتند.

دکتر زنجانی زاده، سعدی را یک متفکر اجتماعی دانستند و افزودند: در جامعه‌ای که دانستنی‌ها محدود بوده و افراد

۲- اولین اثر فارسی است که در ذربار فرانسه و به دستور لویی هجدهم چاپ شده است.

۳- اولین اثری است که توسط یک استاد مسلم زبان و ادبیات فارسی به فرانسه ترجمه شده است.

پس از آن جناب آقای دکتر جاوید سروده خود را با عنوان «زهد و علم» قرائت کردند. پایان بخش این جلسه علمی قرائت شعر خانم دکتر پورخالقی بود. این جلسه در ساعت ۱۱ به پایان رسید.

بزرگداشت سعدی

به همت قطب علمی فردوسی‌شناسی و با همکاری گروه زبان و ادبیات فارسی، نشستی فرهنگی - ادبی به منظور بزرگداشت مقام و جایگاه استاد سخن، سعدی شیرازی، در ساعت ۱۰ صبح سه شنبه ۱۳۹۰/۰۱/۳۰ در تالار دکتر شریعتی دانشکده ادبیات برگزار شد.

در این جلسه جمعی از استادان، دانشجویان و علاقه‌مندان سعدی حضور داشتند. دکتر محمدجعفر یاحقی، مدیر قطب علمی فردوسی‌شناسی و استاد گروه زبان و ادبیات فارسی، ایشان با استناد به سخن سعدی که فرموده است:

هفت کشور نمی‌کنند امروز

بی مقالات سعدی انجمنی

گفت: این نامگذاری برکات زیادی برای مردم فرهنگ مدار خراسان رضوی در پی داشته که یکی از آن برگزاری همایش فردوسی در این روز است. سید جواد جعفری عملکرد رسانه‌های استان در ایام بزرگداشت فردوسی را مثبت دانست و اظهار امیدواری کرد این جریان فرهنگی باقوت ادامه یابد.

بعد از آن جناب آقای دکتر محمد جعفر یاحقی، دبیر علمی همایش با تبریک آغاز دومین هزاره حیات شاهنامه گفت: امسال این همایش برکات بسیاری به همراه داشت از جمله اینکه ۲۴ و ۲۵ اردیبهشت شاهنامه پژوهانی از ۹ کشور جهان در فرهنگستان زبان و ادب فارسی گرد هم آمدند و درباره شاهنامه به بحث و تبادل نظر پرداختند و این همایش با عنوان «آغاز هزاره دوم شاهنامه» با ۱۸۵ چکیده و ۱۱۲ مقاله کامل، که از آن میان تنها به ارائه ۳۰ سخنرانی پرداخته می‌شود، اینک برگزار می‌شود، که هم ۱۴۴ خلاصه در مجموعه خلاصه مقاله‌ها و هم ۲۲ اصل مقاله در کتابی با عنوان «شاهنامه پژوهی ۳» منتشر شده است.

سپس استاندار خراسان رضوی جناب آقای دکتر صلاحی با اشاره به اینکه بخش قابل توجهی از ماندگاری فرهنگ اسلامی مدیون شاهنامه فردوسی است اظهار داشت: مسؤلیت ما در قبال فردوسی این است که اجازه ندهیم

حکیم بودند. سعدی تنها یک شاعر نیست بلکه یک متفکر اجتماعی است. سعدی متعلق به جهان اجتماعی ماست. اگر هنر را یک تولید اجتماعی در نظر بگیریم که تحت تأثیر محیط خود قرار می‌گیرد، نقش هنرمند و پدیدآورنده اثر ادبی بر محیط اجتماعی و تأثیری که جامعه بر اثر هنری او می‌گذارد به خوبی آشکار می‌شود. سخنران آخر مراسم آقای دکتر محمود فتوحی، استاد گروه زبان و ادبیات فارسی بودند که به بررسی صحت و یا عدم صحت انتساب آثاری که امروزه به نام سعدی بر سر زبانهاست پرداختند. ایشان شمار این آثار را ۳۳ عدد ذکر کردند و گفتند برخی از این آثار به طور قطع از سعدی نیستند اما با نام او چاپ می‌شوند. دکتر فتوحی با ذکر اینکه میان شخصیت گوینده و زبانی که در آن آثار به کار رفته با گلستان و بوستان و دیگر آثاری که قطعی بودن انتسابشان به سعدی ثابت شده است تفاوت‌هایی وجود دارد که نشان دهنده عدم درستی این انتساب به سعدی است. ایشان در پایان سخنان خود خواستار ایجاد تردید در این انتساب و بازنگری آن آثار برای یافتن پرسش‌های بی‌شماری شدند که گاه تاریخ ادبیات ما هم در برابر آن سکوت کرده است. این جلسه علمی در ساعت ۱۲:۳۰ به پایان رسید.

همایش آغاز هزاره دوم شاهنامه

همایش آغاز هزاره دوم شاهنامه روزهای ۲۶ و ۲۷ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۰ در دانشگاه فردوسی مشهد برگزار شد. در آغاز مراسم مدیر کل اداره فرهنگ و ارشاد خراسان رضوی با اشاره به اینکه به پیشنهاد شورای فرهنگ عمومی و تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی روز ۲۵ اردیبهشت به بزرگداشت حکیم توس اختصاص یافت

واژه‌های ناشناخته شاهنامه در مقدمه آن توضیح داده شده است. عضو فرهنگستان زبان و ادبیات فارسی سپس از چاپ فرهنگ کامل شاهنامه خبر داد و افزود: این فرهنگ تاکنون تا پایان حرف «س» تالیف شده و حداکثر طی دو سال آینده وارد بازار می‌شود. وی شاهنامه را دایرةالمعارف فرهنگ ایرانی دانست و تأکید کرد: شاهنامه محدود به داستان‌های شاهان نیست بلکه از نظر تعلیمی، حماسی، اخلاقی، ارزشی و... اهمیت دارد.

بعد از مراسم افتتاحیه اولین نشست علمی با سخنرانی جناب آقای دکتر حسینعلی قبادی با عنوان «شاهنامه، اسطوره و ادب عرفانی: تحلیل نقش شاهنامه فردوسی در انتقال اسطوره‌های ایرانی به ادب عرفانی فارسی» آغاز شد. سرکار خانم دکتر روح‌انگیز کراچی سخنران بعدی این نشست بودند که در مورد «بانوگشسب در شاهنامه، رها از بند پهلوانی» صحبت کردند و پس از ایشان جناب آقای مهندس فرهاد واد در مورد «بررسی مکان شهر کجاران و ریشه‌های داستان کرم هفتواد در شاهنامه فردوسی» به سخنرانی پرداختند.

پرفسور روشن رحمانی از کشور تاجیکستان سخنران بعدی همایش بودند که سخنرانی خود را با عنوان «شاهنامه در میان تاجیکان» ارائه نمودند.

آخرین سخنران این نشست آقای دکتر رحیم کوشش بودند که سخنرانی خود را با عنوان «نمادپردازی در شاهنامه» ایراد کردند.

نشست دوم همایش با سخنرانی آقای دکتر جواد عباسی با عنوان «نقش شاهنامه فردوسی در حفظ و بازسازی فرهنگی و هویتی ایران پس از حمله مغول» آغاز شد. در

رنج او به باد رود و باید زبان فارسی را پاس بداریم. در ادامه رئیس انجمن آثار و مفاخر فرهنگی کشور جناب آقای دکتر ادبی به سخنرانی پرداخت. وی با بیان اینکه ما با فردوسی در تعامل فرهنگی و ادبی هستیم گفت: تمام عناصر ملیت ایرانی و همچنین خرد، عدالت ورزی و دینداری را در تعالیم فردوسی می‌توان دید. در واقع ارزش شاهنامه به ارزشهای اخلاقی و فرهنگی آن و نقش و نفوذی است که در فرهنگ عامیانه ما دارد.

دکتر ادبی در ادامه گفتند: آرمانخواهی فردوسی به نسلی که در حال تجربه نوعی چالش درونی در کشاکش فرهنگ جهانی است کمک می‌کند که هویت خود را بازیابی نماید. وی دادگری و قناعت را دو جنبه مهم خرد نزد فردوسی دانست و گفت: این دو پشتوانه، آخرت اندیشی فردوسی را فراهم کرده و بدون آخرت اندیشی درک عقلانیت فلسفی ممکن نیست.

مراسم رونمایی از کتاب فرهنگ شاهنامه اثر دکتر علی رواقی و گزیده شاهنامه به انتخاب دکتر محمد تقوی رونمایی شد. دکتر رواقی درباره فرهنگ شاهنامه گفت: این نخستین فرهنگی است که بیشترین لغات شاهنامه را دربردارد و در حد امکان معناگذاری شده و برخی از

اساطیر»، بودند که مقالات علمی خود را ارائه کردند. این نشست در ساعت ۱۸:۳۰ پایان یافت.

نشست چهارم در کتابخانه قطب علمی ساعت ۱۴:۳۰ آغاز شد و سخنرانان به ترتیب به ترتیب عبارت بودند از: سرکار خانم ماهوان با عنوان «مخاطب‌شناسی در شاهنامه‌های مصور»، سرکارخانم دکتر مریم صالحی نیا با عنوان «مقایسه شعر فردوسی و دقیقی در شاهنامه بر اساس عوامل انسجام متنی از دیدگاه زبان‌شناسی نقش‌گرا»، جناب آقای قدرت الله ضرونی با عنوان «بررسی و مقایسه تطبیقی و تحلیلی داستان «سیاوش و افراسیاب» در شاهنامه فردوسی با داستان «شیر و گاو» در کلیله و دمنه نصر الله منشی»، سرکارخانم ربابه یزدان نژاد با عنوان «تحلیل نمودار فرمولی پی‌رفت‌ها در داستان گردآفرید و سهراب شاهنامه فردوسی»، سرکارخانم محبوبه علی حوری با عنوان «بن‌مایه‌های اسطوره‌ای و نمادشناسی اکوان دیو»، در پایان سرکارخانم دینا محسنی از مهمانان افغانی حاضر در جمع پژوهش‌ها و دستاوردهای خود را ارائه نمودند.

صبح روز سه‌شنبه ۱۳۹۰/۲/۲۷ ساعت ۸:۳۰ آخرین نشست علمی همایش با سخنرانی آقای دکتر علی سلیمی با عنوان «شاهنامه، در جزر و مد آرای نقدی ادبای عرب» آغاز شد و در ادامه آقای دکتر موسی پرنیان مقاله خود را با عنوان «نقش عنصر رنگ در تصویرآفرینی شاهنامه» و آقای سلمان ساکت با عنوان «حکمت‌های علوی و سروده‌های فردوسی» سخنرانی کردند.

سخنران پایانی این نشست سرکار خانم فرزانه علوی‌زاده بودند که مقاله خود را با عنوان «شاهنامه و هویت ایرانی در تاریخ جهانگشا» ایراد کردند.

در مراسم اختتامیه همایش آغاز هزاره دوم شاهنامه نشست با حضور شاهنامه پژوهان داخلی و خارجی برگزار

ادامه آقای دکتر سید هادی زرقانی مقاله خود را با عنوان «نقش و جایگاه شاهنامه فردوسی در تقویت و بازتولید هویت ملی» ارائه دادند. سرکار خانم لیلا حق پرست سخنران دیگر این نشست بودند که در مورد «بازنمایی اوصاف و خویشکاری‌های «پری» در داستان بیژن و منیژه» صحبت کردند و بعد از ایشان سرکارخانم مینا بهنام در مورد «داستان رستم و اسفندیار از نشانه معناشناسی روایی تا گفتمانی» به ایراد سخنرانی پرداختند. پایان بخش این نشست سخنرانی سرکار خانم نغمه دادور بود که مقاله خود را با عنوان «آتش نماد اسطوره‌ای داوری ایزدی با نگاهی به داوری ایزدی در شاهنامه و دیگر نمونه‌ها» ارائه دادند.

نشست سوم در تالار کانونهای فرهنگی در ساعت ۱۷ شروع شد و سخنرانان این نشست به ترتیب عبارت بودند از: دکتر فرانک جهانگرد با عنوان «نمونه‌ای از اقتباس‌های مهابهارات از شاهنامه»، دکتر مصطفی صدیقی با عنوان «هماندی درمانگری سیمرغ در شاهنامه با آیینی از یونان باستان»، دکتر محمدرضا صالحی مازندرانی با عنوان «بررسی قابلیت‌های نمایشی داستان فرود در شاهنامه». در پایان دکتر فرزاد قائمی با عنوان «تفسیر نبرد ابدی خیر و شر در شاهنامه بر مبنای مفهوم آب در

نشست مشترک فرهنگی با اساتید و دانشمندان تاجیکستان

مراسم گرامیداشت نخستین سالگرد وفات شادروان پروفسور رسول هادی‌زاده (از تاجیکستان) و جلسه بحث در مورد راهکارهای پژوهشی مسائل مربوط به تاجیکستان در مشهد به همت مدیر مرکز مطالعات فرهنگی و اجتماعی آسیای مرکزی و دبیر علمی همایش بین‌المللی «آغاز هزاره دوم شاهنامه» برگزار شد.

به مناسبت سالگرد درگذشت پروفسور رسول هادی‌زاده، رییس بنیاد رودکی وابسته به آکادمی علوم تاجیکستان نشستی اختصاصی با حضور خانواده ایشان و جمعی از استادان کشور تاجیکستان و دانشجویان تاجیکی دانشگاه فردوسی در ساعت ۱۵ روز سه شنبه ۲۷ اردیبهشت ماه ۱۳۹۰ در تالار دکتر رجایی دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی برگزار شد.

در این نشست فرهنگی که با استقبال بسیار از سوی فرهنگ پروران و ادب دوستان ایرانی و تاجیکی روبرو شده بود آقایان قهرمان سلیمانی رییس مرکز گسترش زبان فارسی سازمان فرهنگ و ارتباطات، محمدرضا امینی رییس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی مشهد،

در ابتدا یاحقی دبیر همایش به معرفی مهمانان این نشست پرداخت و آنگاه خانم وندنبرگ از کشور هلند درباره فعالیت‌های شاهنامه پژوهی خود سخنرانی کردند. سپس پرفسور اولریش مارزلف از کشور آلمان درباره نسخه‌های چاپ سنگی شاهنامه توضیحاتی را ارائه کردند. در ادامه خانم آنا کراسنولسکا از کشور لهستان با ابراز خوشحالی از دیدار آرامگاه فردوسی با اشاره یکی از فعالیت‌های خود یعنی پژوهش درباره ویژگی‌های ساختاری شاهنامه عنوان کردند و اشاره نمودند که دارند ترجمه شاهنامه فردوسی را که به لهستانی انجام شده، تکمیل و بر شاهنامه خالقی مطلق تطبیق می‌کنند.

آقای دکتر منصور رستگار فسایی از دانشگاه آریزونا آمریکا شرکت کننده بعدی این نشست بودند که گفتند فردوسی هویت ایرانی را برای ما باز گفته و ما سالهاست که دانش آموز دبستان او هستیم. سپس در ادامه استاد زرین کلک درباره طرح هنری خود از شاهنامه فردوسی توضیحاتی دادند. دکتر جلیل دوست‌خواه از کشور استرالیا و دکتر علی اشرف صادقی عضو فرهنگستان زبان و ادب فارسی هم سخنانی در مورد شاهنامه و فعالیت‌های ایرانیان خارج از کشور و ارتباط فردوسی و فرهنگستان و اهمیت شاهنامه برای پژوهش‌های زبان فارسی ایراد کردند. جلسه ساعت ۱۲:۳۰ خاتمه یافت.

دستور اصلی کار خود یعنی بررسی راهکارهای ارتباط بیشتر با مراکز علمی و تعریف طرحهایی برای مطالعه درباره کشور تاجیکستان شد که در این مورد رئیس بخش برون مرزی صدا و سیمای خراسان رضوی، و نیز پرفسور خدایی شریف و تنی چند از استادان و دانشجویان تاجیکی مقیم مشهد سخن گفتند و پیشنهادهایی ارائه دادند.

پرفسور ستارزاده با تأیید گفته‌های دکتر یاحقی و نگرانی از کم‌کاری دانشجویان و استادان در راستای افزایش ارتباط علمی و فرهنگی میان دو کشور خواستار برنامه‌های کاربردی و عملی میان دو کشور شد.

پرفسور روشن رحمانی نیز با انتقاد از وعده‌هایی که همیشه در جلسات داده می‌شود و تنها در حد سخن باقی می‌ماند خواستار عملی کردن پیمان‌نامه‌ها شد و گفت امیدواریم در این جمعی که بیشتر از بزرگان و مسوولان علمی دو کشور هستند قراردادهایی در خصوص گسترش روابط فرهنگی میان ایران و تاجیکستان گذاشته شود و به مرحله اجرا درآید.

در این مراسم ویژه آقای سلیمانی و آقای امینی از سازمان ارتباطات اسلامی نیز سخن گفتند و اظهار امیدواری کردند که با توجه به بودجه‌های قابل توجهی که امسال برای بخش فرهنگی و ارتباط میان کشورهای دوست و هم‌زبان اختصاص داده شده بتوانیم بخشی از تعهدات پژوهشی مربوط به کشور تاجیکستان در خصوص زبان و ادب فارسی را به مورد اجرا بگذاریم و منابعی که به خط سیریلیک و زبان تاجیکی نوشته شده به فارسی برگردانیم و زمینه چاپ آنها را فراهم کنیم.

در پایان مراسم همسر دکتر هادی‌زاده و نوه ایشان که اکنون مشغول گذراندن دوره فوق لیسانس در دانشگاه

پرفسور ستارزاده، رئیس فعلی بنیاد روکی تاجیکستان و جانشین مرحوم دکتر هادی‌زاده، پرفسور خدای‌شریف و پرفسور روشن رحمانی از استادان فارسی‌کشور تاجیکستان و نیز بسیاری دیگر از بزرگان علم و ادب حضور داشتند.

جلسه با سخنان دکتر یاحقی و معرفی مرحوم دکتر هادی‌زاده آغاز شد. ایشان حضور و هم‌اندیشی بزرگان تاجیکستان را در قطب علمی فردوسی‌شناسی مغتنم دانستند و فرمودند: باید از این فرصت‌ها برای گسترش هر چه بیشتر روابط علمی و فرهنگی میان دو کشور ایران و تاجیکستان بهره جست. دو کشور ایران و تاجیکستان بیش از هر دو کشوری با یکدیگر مشترکات فرهنگی دارند. تاریخ و زبان مشترک که نشان‌دهنده یکی بودن این دو ملت است همواره باید پیونددهنده کشورهای ایران و تاجیکستان باشد.

پس از سخنان دکتر یاحقی نماینده از زندگی و سفرهای دکتر هادی‌زاده به مشهد و قطب علمی و دقایقی از سخنان ایشان پخش شد، آنگاه چند تن از جمله آقایان دکتر ستارزاده، سیدی و خانم دکتر هادی‌زاده در این مورد سخن گفتند. سپس جلسه وارد

قلم و متخصص در مسائل تاجیکستان)، محسن بابایی (مدرس ادبیات و استاد اعزامی قطب علمی به دانشگاه ننگرهار جلال‌آباد و آگاه به مسائل افغانستان)، مهدی سیدی (محقق تاریخ و جغرافیای تاریخی خراسان بزرگ، عضو وابسته مرکز پژوهشی مطالعات فرهنگی - اجتماعی آسیای مرکزی و آگاه از مسائل هردو کشور افغانستان و تاجیکستان)، خانم شکوفه اکبرزاده (دانشجوی افغانستانی دوره دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی) و دکتر محمد جعفر یاحقی (مدیر قطب علمی و مدیر مرکز پژوهشی مطالعات فرهنگی - اجتماعی آسیای مرکزی) حضور داشتند و از جوانب مختلف به بررسی مسائل فرهنگی سه کشور فارسی زبان (ایران، افغانستان و تاجیکستان) پرداختند.

ابتدا دکتر محمد جعفر یاحقی ضمن خیر مقدم به مهمانانی که از تهران آمده بودند: آقایان دکتر حبیب‌الله اسماعیلی سردبیر و آقای صیامیان از مجله کتاب ماه تاریخ و جغرافیا و سپاسگزاری از مهمانانی که دعوت وی را برای بحث در این موضوع خاص پذیرفته بودند، تصویر کوتاه و روشنی از فضای فرهنگی و تاریخی زبان فارسی در منطقه ترسیم کرد.

آنگاه آقای اسماعیلی سردبیر مجله چهار چوب بحث و زمینه مطالعاتی و خط مشی مجله را روشن کردند و میان‌داری بحث را به آقای صیامیان سپردند. پس از آن هریک از حاضران دیدگاه‌های خود را در خصوص ضرورتها و مسائل فرهنگی قلمرو زبان فارسی در سه کشور فارسی زبان مطرح و بر همدلی و ضرورت بازگشت به هویت فرهنگی مشترک در برابر تهدیداتی که هر سه کشور را از بیرون به مخاطره انداخته است، تأکید کردند.

فردوسی در رشته حقوق بین‌الملل است از حاضران و به خصوص دکتر یاحقی برای حضور در مراسم و برگزاری یادبود سالگرد وفات پروفسور هادی‌زاده بسیار سپاسگزاری کردند.

در پایان جلسه مطالب از سوی دکتر یاحقی جمع‌بندی شد تا در شورای علمی مرکز مطالعات فرهنگی - اجتماعی آسیای مرکزی از نظر اجرایی مورد بحث و بررسی قرار گیرد. جلسه ساعت ۵:۳۰ بعد از ظهر خاتمه یافت.

هم‌اندیشی تاجیکستان و افغانستان

با هماهنگی قبلی که میان سردبیر مجله کتاب ماه تاریخ و جغرافیا با مدیر مرکز پژوهشی مطالعات فرهنگی - اجتماعی آسیای مرکزی به عمل آمده بود، صبح روز دوشنبه ۲۱ شهریور ۱۳۹۰ نشستی علمی برای بررسی مسائل حوزه فرهنگی زبان فارسی در اتاق شورای دانشکده ادبیات و علوم انسانی تشکیل شد.

در این نشست آقای محمد کاظم کاظمی (شاعر، محقق و منتقد ادبی افغانستانی مقیم مشهد)، دکتر هادی زرقانی (استاد جغرافیای سیاسی دانشکده ادبیات و عضو مرکز پژوهشی مطالعات فرهنگی - اجتماعی آسیای مرکزی)، دکتر جواد رسولی (مدرس ادبیات و مدیر انتشارات آهنگ

در این برنامه که با حضور جناب آقای علی خدایی برنده جایزه هوشنگ گلشیری در سال ۱۳۷۹ و همچنین برنده بهترین مجموعه داستان از طرف نویسندگان و منتقدان مطبوعات برگزار شد، دانشجویان و مهمانان علاقه‌مند به ادبیات داستانی با آثار این نویسنده بیشتر آشنا شده، به بحث و گفتگو درباره مجموعه آثار وی پرداختند.

در این نشست علمی قسمتهایی از داستانهای این نویسنده خوانده شد که مهمانان حاضر به نقد و بررسی آن پرداختند و ایشان به پرسشها و نقدهای مطرح شده پاسخ گفتند.

در پایان از مجموعه آثار فرستاده شده از جانب دانشجویان به جناب آقای علی خدایی بهترین داستان انتخاب و قرائت شد و ایشان به نکات قابل توجه داستان اشاره و نقاط ضعف را بیان کردند.

- دومین کارگاه جشنواره داستان با حضور «حسین آتش‌پرور» برنده قلم زرین برای مجموعه داستان «ماهی در باد»، و نامزد نهایی «رمان متفاوت» برای «رمان خیابان بهار آبی بود» در روز سه‌شنبه ۱۳۹۰/۲/۲۷ ساعت ۱۷ تا ۲۰ تالار قطب علمی فردوسی‌شناسی دانشکده ادبیات به همت قطب علمی فردوسی‌شناسی و با

در پایان این بحث فرهنگی که نزدیک به دو ساعت ادامه یافت، همگان ضرورت تجدید نظر در نگاه به موضوع از زاویه احترام متقابل را خاطر نشان کردند و به این نتیجه رسیدند که باید اقدامات سه‌جانبه‌ای که مورد قبول و تأیید رسمی نخبگان سه‌کشور باشد و در رأس آنها توجیه و تبیین مسائل به صورت پایه‌ای و از سطح کتابهای درسی و رسانه‌ها آغاز شود و در برنامه‌ریزیهای سیاسی و فرهنگی فی‌مابین لحاظ گردد تا در آینده‌ای نه چندان دور بتوان انتظار تغییرات بنیادی در نگرش به مسائل در فضای فرهنگی زبان فارسی بود.

در پایان آقای اسماعیلی نسخه‌ای مکتوب از «طرح تألیف کتاب ایران فرهنگی: دیروز، امروز، فردا» را که قبلاً تهیه کرده بودند به حاضران دادند و خواستند که در این زمینه مقالاتی برای درج در این کتاب و همچنین نشر در مجله کتاب ماه تاریخ و جغرافیا بنویسند.

کارگاه‌های آموزشی داستان‌نویسی

- اولین نشست کارگاه آموزشی داستان‌نویسی در روز چهارشنبه ۱۳۹۰/۲/۲۱ ساعت ۱۷ تا ۲۰، به همت قطب علمی فردوسی‌شناسی و با همکاری کانون شعر و ادب دانشگاه فردوسی و جهاد دانشگاهی برگزار شد.

نشستهای نقد و دیدگاه‌های ادبی چهارشنبه‌ها

در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰ سخنرانی‌های علمی زیر در جلسات نقد و دیدگاه‌های ادبی روزهای چهارشنبه در تالار دکتر جایی دانشکده ارائه شده است:

۸۲ - ۱۳۸۹/۱۱/۲۰، آقای محمودرضا قربان صباغ، با عنوان: «بررسی ساختار در هفت خان رستم: نقدی بر کهن‌الگوی سفر قهرمان».

۸۳ - ۱۳۸۹/۱۲/۱۱، دکتر علی نوروزی، با عنوان: «واکاوی نظریه نظم عبدالقاهر جرجانی».

۸۴ - ۱۳۸۹/۱۲/۱۸، آرش اکبری مفاخر، با عنوان: «روایت‌شناسی شاهنامه».

۸۵ - ۱۳۹۰/۱/۳۱، عباس واعظ‌زاده، با عنوان: «صناعات بلاغی مربوط به حوزه خطابه».

۸۶ - ۱۳۹۰/۲/۷، علیرضا نظیف، با عنوان: «وزن در موسیقی و تأثیر آن بر وزن شعر فارسی (۱)».

۸۷ - ۱۳۹۰/۲/۱۴، علیرضا نظیف، با عنوان: «وزن در موسیقی و تأثیر آن بر وزن شعر فارسی (۲)».

۸۸ - ۱۳۹۰/۲/۲۱، علیرضا نظیف، با عنوان: «وزن در موسیقی و تأثیر آن بر وزن شعر فارسی (۳)».

۸۹ - ۱۳۹۰/۲/۲۸، علیرضا نظیف، با عنوان: «وزن در موسیقی و تأثیر آن بر وزن شعر فارسی (۴)».

۹۰ - ۱۳۹۰/۳/۴، شادی خسروپناه، با عنوان: «آشنایی با افکار جوزف کمپبل با تأکید بر عشق از دیدگاه او».

همکاری کانون شعر و ادب دانشگاه فردوسی و جهاد دانشگاهی برگزار شد.

در این جلسه که بسیاری از نویسندگان و منتقدان مشهد حضور داشتند درباره جهان داستانی حسین آتش پرور بحث و گفتگو شد. حسین فاضل به عنوان منتقد نکاتی را در مورد داستان‌های آتش‌پرور بیان کرد، نیز در این جلسه قسمتهایی از داستان‌های آتش‌پرور در جلسه خوانده شد و حاضران نظرات و انتقادهای خود درباره نوشته‌های وی بیان کردند.

و آخرین جلسه این کارگاه آموزشی در روز چهارشنبه ۱۳۹۰/۳/۴ ساعت ۱۷ تا ۲۰، در تالار فردوسی جهاد دانشگاهی مشهد برگزار شد، در این برنامه که با استقبال زیادی از علاقه‌مندان ادبیات داستانی روبرو شد ابتدا مریم حسینیان و سامان آزادی منتقدان ادبیات داستانی به نقد و بررسی جهان داستانی «مصطفی مستور» پرداختند و سپس آقای مستور پس از سخنانی کوتاه به سؤالات شرکت‌کنندگان در جلسه پاسخ داد.

تلاش این سه جلسه بر آن بود که شرکت‌کنندگان با اصول و قواعد داستان‌نویسی و شیوه نقد ادبیات داستانی به طور نسبی آشنا شوند.

اخبار رساله‌ها و پایان نامه‌ها

دانشگاه فردوسی مشهد نیز در این جلسه حضور داشتند و به طرح نظرات خود دربارهٔ این رساله پرداختند.

پایان بخش این نشست علمی پاسخ دانشجو به نکته‌های مطرح شده بود. سرانجام هیات داوران پس از مشورت این رساله را با رتبهٔ عالی معادل ۷۵، ۱۸ پذیرفتند و خانم تائبی به احراز درجه دکتری زبان و ادبیات فارسی با گرایش ادبیات تطبیقی نایل آمدند.

دفاع از پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد

۱- سارا فرضی

جلسهٔ دفاع از پایان‌نامهٔ خانم سارا فرضی دانشجوی دورهٔ کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی در روز چهارشنبه ۱۳۸۹/۱۱/۶ با حضور جمعی از استادان و دانشجویان دکتری و ارشد برگزار گردید.

رسالهٔ ایشان با عنوان «تبیین تجربهٔ عرفانی مولوی بر اساس نظریهٔ لکان» در محل تالار قطب علمی دانشکدهٔ ادبیات دکتر علی شریعتی تشکیل شد. این جلسه حدود ۳ ساعت به طول انجامید.

دفاع از رساله‌های دکتری

– زهره تائبی

جلسهٔ دفاع از رسالهٔ دکتری خانم زهره تائبی در ساعت ۱۰ صبح روز چهارشنبه ۱۶ شهریور ماه در محل تالار شهید رجایی در دانشکده ادبیات برگزار شد.

موضوع این رساله: «بررسی تطبیقی دیوان حافظ و مجموعه آثار رالف والدو امرسن؛ بررسی مشابهت‌های حافظ و امرسن در اندیشهٔ تعالی‌گرایی، گفتمان، مضامین و صور خیال» بود.

استاد راهنمای این رساله آقای دکتر محمود فتوحی (عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد) و استادان مشاور: آقای دکتر محمدرضا هاشمی (عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات انگلیسی) و آقای دکتر ابوالقاسم قوام (عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی) دانشگاه فردوسی مشهد بودند. استادان داور: آقای دکتر احمد تمیم داری (عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه علامه طباطبائی) و آقای دکتر مهدوی (عضو هیأت علمی گروه زبان و ادبیات فارسی) از

زهر را روح‌الامینی در قطب علمی فردوسی‌شناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد با هدایت و راهنمایی آقای دکتر محمد جعفر یاحقی و مشاوره آقای دکتر محمد جواد مهدوی تدوین و در ساعت ۱۰ صبح روز چهارشنبه ۱۳۸۹/۱۱/۶ با داوری آقای دکتر محمد تقوی و خانم دکتر مریم صالحی نیا با نمره ۱۹/۷۵ دفاع شد.

در این پایان‌نامه که شامل یک مقدمه و چهار فصل است به بررسی سیر تاریخی منتخبات شاهنامه فردوسی از آغاز تا عصر حاضر پرداخته شده و در آن اوج و فرود گزیده‌نویسی در ادوار مختلف با رسم نمودارهایی نشان داده شده است.

در پایان جلسه هیأت داوران قابلیت چاپ و نشر این پایان‌نامه را به دلیل معرفی و بررسی بیش از صد و سی گزیده شاهنامه فردوسی به عنوان یک منبع مفید و قابل استفاده برای دانشجویان و پژوهشگران مورد تأیید قرار داد.

در ابتدا استاد راهنما، آقای دکتر امید همدانی نکاتی را در جهت معرفی پایان‌نامه و شیوه عملکرد دانشجو در تنظیم مطالب و تهیه منابع در بخش روانکاوانه پژوهش ارائه کردند.

پس از آن خانم فرضی در زمان تعیین شده به ایراد خطاب خود پرداخت و اظهار داشت که دکتر محمدرضا صنعتی، استاد مشاور این رساله، به دلیل کسالتی که داشته‌اند قادر به حضور در جلسه نشدند.

در این جلسه نیز داورانی از گروه روانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد حضور داشتند و سؤالات مبسوطی از بخش روانکاوی پایان‌نامه ایشان طرح نمودند.

خانم دکتر مه‌دخت پورخالقی چترودی نیز به عنوان داور بخش ادبی نظرات و انتقادات خود را بیان کردند.

در نهایت پس از اظهارات دانشجو و پاسخ به سؤالات مطرح شده، هیأت داوران پایان‌نامه نامبرده را از لحاظ کیفیت علمی، نگارش و نیز نحوه ارائه با نمره ۲۰ مورد تأیید قرار دادند.

۲- زهر را روح‌الامینی

«بررسی انتقادی گزیده‌های شاهنامه‌ی فردوسی» موضوع پایان‌نامه کارشناسی ارشدی است که توسط خانم

از دنیای کتاب

فرهنگ شاهنامه

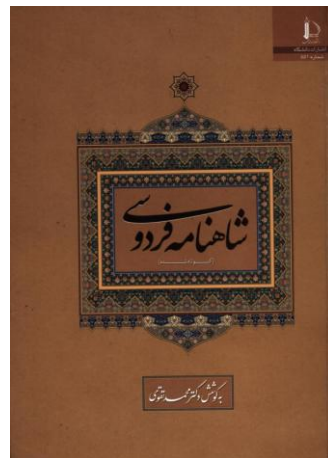
فرهنگ شاهنامه، دکتر علی رواقی، تهران، فرهنگستان هنر، چاپ اول ۱۳۹۰.

این کتاب که بی‌شک بزرگترین و جامع‌ترین فرهنگ شاهنامه تا روزگار ماست، دارای ۲۰۰ صفحه مقدمه در ارتباط با ارزیابی فرهنگ‌های مختلف شاهنامه و ۲ هزار و ۲۵۰ صفحه نیز متن است، و بعد از همه فرهنگ‌های موجود شاهنامه پدید آمده و در واقع از همه تجربیات پیشینیان در کار فرهنگ نویسی شاهنامه سود برده است. از لغت فرس اسدی و معجم شاهنامه محمد العلوی الطوسی، لغت شهنامه عبدالقادر گرفته تا فرهنگ ولف و فرهنگ شاهنامه دکتر شفق و واژه نامک نوشین و آنچه متأخران به عناوین مختلف در این خصوص منتشر کرده‌اند همه برای تدوین این فرهنگ دیده شده است. بر روی هم فرهنگ شاهنامه دکتر رواقی با تبحری که ایشان در شناخت متون ادبی کهن و به ویژه شاهنامه پیدا کرده‌اند می‌تواند برای خواننده و محقق امروز از هر جهت اطمینان بخش باشد هرچند که این فرهنگ از واژه‌های بسیاری که در نسخه‌های نویافته بعدی از قبیل نسخه‌های فلورانس و سعدلو و سن ژوزف که بعد از چاپ مسکو در دسترس قرار گرفته محروم باشد.

شاهنامه فردوسی

کوتاه شده شاهنامه فردوسی به کوشش دکتر محمد تقوی، همکار قطب علمی در سلسله انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد منتشر شد (بهار ۱۳۹۰). این گزیده که حدود ۱۸ هزار بیت می‌شود در برگزیده کل شاهنامه است بدون اینکه بخشهایی از آن به نثر برگردانیده شود. دکتر تقوی علاوه بر مقدمه‌ای که در این کتاب در مورد فردوسی و شاهنامه نوشته است در پایان کتاب واژه‌های دشوار را هم معنی کرده و آن را برای خواننده معمولی آسان کرده است.

چاپ این کتاب بر روی کاغذ اعلا به صورت رنگی منتشر شده و چشم‌نواز از کار درآمده است. از امتیازات دیگر این کتاب غیر از چاپ نفیس و کاغذ اعلا، داشتن صفحاتی از مجالس شاهنامه است که به صورت رنگی بر روی کاغذ گلاسه جابجا در خلال کتاب به چاپ رسیده است. این کار که با نظارت قطب علمی فردوسی‌شناسی انجام شده در همایش آغاز هزاره دوم شاهنامه در ۲۶ اردیبهشت ماه ۱۳۹۰ رونمایی شد. این توفیق را به دکتر محمد تقوی و گروه زبان و ادبیات فارسی شادباش می‌گوییم.

کنفرانس بین‌المللی پانزدهمین سال تأسیس مجله ایران و قفقاز (گزارش سفر مدیر قطب علمی به ارمنستان)

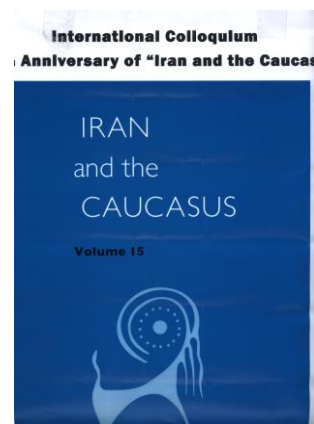
امان‌اللهی از دانشگاه شیراز، پروفسور دکتر Guisto Traina از دانشگاه سوربن و چند تن دیگر هرکدام سخنان کوتاهی در اهمیت انتشار این مجله و موضوع کنفرانس بیان داشتند. زبان رسمی کنفرانس انگلیسی بود و جز رئیس دانشگاه که به ارمنی سخن گفت و سخنان او همزمان به انگلیسی ترجمه می‌شد تقریباً همه سخنرانان حتی ارمنیها و روسها طی دو روز کنفرانس همگی به انگلیسی سخن گفتند.

پس از یک تنفس کوتاه سخنرانیهای علمی کنفرانس در سه بخش مجزا در تالار اصلی و دو سالن مجاور آن آغاز شد. در هر بخش معمولاً بین ۴ تا ۶ تن، هر کدام بیست دقیقه سخن می‌گفتند و پرسش و پاسخ بسته به موقع و مقام یا پس از هر سخنرانی و یا در پایان هر بخش انجام می‌شد و سخنرانان شخصاً به سؤالهایی که از آنان می‌شد پاسخ می‌گفتند.

بخشهای سه گانه سخنرانیها بعد از ظهر و فردا تا ظهر هم هرکدام در دو مرحله جداگانه ادامه یافت و بر سر هم در ۱۴ نشست جداگانه ۶۵ سخنرانی گنجانیده شده بود که البته همگی آنها اجرا نشد و تعدادی از سخنرانان از جمله تنی چند از سخنرانان ایرانی غایب بودند. نشستها بسته به موضوع تقسیم شده بود. برخی از عناوین نشستها بدین قرار است: تاریخ معاصر: مسائل سیاسی (چند نشست)؛ زبانشناسی ایران و قفقاز؛ ادبیات و فرهنگ؛ دین و فولکلور؛ تاریخ باستان و میانه؛ مردم شناسی و مسائل هویتی؛ ادبیات (دو نشست). بر روی هم از کشورهای

دکتر محمد جعفر یاحقی، مدیر قطب علمی فردوسی‌شناسی که برای شرکت در کنفرانس بین‌المللی پانزدهمین سال تأسیس مجله ایران و قفقاز، دعوت شده بود روز پنجشنبه ۳۰ جوئن ۲۰۱۱ برابر با نهم تیرماه ۱۳۹۰ به ارمنستان رفت و روز جمعه ۱۷ تیرماه به مشهد بازگشت. در زیر گزارش کوتاه این کنفرانس را به قلم دکتر یاحقی می‌خوانید:

کنفرانس بین‌المللی پانزدهمین سالگرد تأسیس مجله ایران و قفقاز که به مناسبت پانزده سالگی این مجله در ایروان برگزار می‌شد، ساعت ۱۰ صبح روز جمعه اول

جولای ۲۰۱۱ برابر با ۱۰ تیرماه ۱۳۹۰ در بنیاد جوانان ارمنستان واقع در خیابان ابوویان شهر ایروان با خیر مقدم و سخنان کوتاه رئیس دانشگاه دولتی ارمنستان آغاز شد.

آنگاه پروفسور دکتر گارنیک آساتریان استاد دانشگاه دولتی ایروان، سردبیر مجله و رئیس کنفرانس طی سخنان کوتاهی دستاورد پانزده سال انتشار منظم مجله ایران و قفقاز را بر شمرد. بعد از او چند تن دیگر از اعضای هیأت تحریریه مجله از آن جمله پروفسور دکتر Uwe Blasing از دانشگاه لیدن هلند، پروفسور دکتر جیمز راسل از دانشگاه هاروارد، پروفسور دکتر سکندر

ایران، ارمنستان، آمریکا، هلند، فرانسه، گرجستان، روسیه، ترکیه، آلمان، ایتالیا، انگلستان و آرژانتین هر کدام از یک تا چندین سخنران در این کنفرانس شرکت کرده بودند. همانطور که ذکر شد این کنفرانس به شادمانگی پانزدهمین سال تأسیس مجله بین‌المللی ایران و قفقاز برپا شده بود. به همین مناسبت شب اول همایش ضیافتی در رستوران هتل گیزا واقع در بیرون شهر ایروان برگزار شد که تا نیمه‌های شب طول کشید. طرفه آن که هویت غالب این ضیافت و اساساً کل کنفرانس بیشتر از آن که ارمنی باشد ایرانی بود برای آن که اغلب شرکت‌کنندگان هم فارسی می‌دانستند و هم با اشتیاق و افتخار مدام از ایران و فارسی و به زبان فارسی سخن می‌گفتند. روح ایرانی تا بدان پایه بر این محفل انس غلبه یافته بود که در طول مذاکرات اغلب لطیفه فارسی بود که بر زبانها می‌گذشت و در پایان هم همگی یکصدا سرود «ای ایران» را با آواز بلند خواندند و صدای ایران و ایرانیت بود که در فضای دل‌انگیز و مزارع سرسبز اطراف هتل پیچیده بود. مراسم اختتامیه کوتاه کنفرانس ساعت ۳ تا ۴ بعد از ظهر روز شنبه دوم جولای برگزار شد با گزارش کوتاه دبیر همایش دکتر خاچیک گورگیان و تشکر دکتر آساتریان و نیز اظهار نظر و تشکرات تنی چند از مهمانان بر روی هم کمتر از ۴۰ دقیقه زمان برد؛ برای آن که قرار بود برنامه فرهنگی کنفرانس یعنی حرکت مهمانان و شرکت‌کنندگان از ساعت ۴:۳۰ بعد از ظهر برای دیدار از کلیسای گارنی و صومعه مسیحی واقع در مجموعه گیگارد آغاز شود. این مجموعه که چون ظاهراً بر بقایای یک معبد میتراپی بنا شده به «معبد شرک/Pagan Temple» معروف است، با شهر فاصله‌ای داشت و رفتن به آنجا با

اتوبوس ساعتی و بیشتر زمان می‌برد. معبد گارنی اصلاً استراحت گاه تابستانی پادشاهان و محل استقرار سربازان بوده که بنای اصلی آن را به دوران مهر پرستی (میترائیسم) مربوط می‌دانند. هنوز هم می‌شد نشانه‌هایی از معبد میترا را در گوشه و کنار این بنا دید. کلیسای گیگارد که با این معبد فاصله‌ای داشت در واقع در یک پیشانی کوه کنده شده بود. اصل بنا مربوط به زمان زردشت بوده که در مسیحیت دگرگونی‌هایی یافته و در سال ۱۶۷۹ بر اثر زلزله خراب شده است اما معماری به نام ساهینیان در سال ۱۹۷۵ آن را بازسازی کرده است. در این بنا شباهت‌هایی با سرستونهای پاسارگاد و تخت جمشید دیده می‌شود.

پس از این بازدید فرهنگی گروه مهمانان برای صرف شام خداحافظی به رستوران هتل آنی پلازا واقع در نزدیکی محل برگزاری کنفرانس راهنمایی شدند. روز سوم جولای برنامه کنفرانس عملاً تمام بود اما هیأت تحریریه مجله ایران و قفقاز نشست یک ساعته‌ای داشتند تا برای خط مشی مجله و برنامه‌هایی که باید اجرا می‌کردند چاره‌اندیشی کنند.

مجله ایران و قفقاز دو فصلنامه‌ای بین‌رشته‌ای است که تحت نظر یک هیأت تحریریه مرکب از دانشمندانی از کشورهای منطقه و اروپا و آمریکا در مطبوعه بریل واقع در لیدن هلند منتشر می‌شود.

این مجله در واقع ارگان مرکز مطالعات ایران و قفقاز دانشگاه دولتی ایروان است که در زمینه و رشته‌های مختلف از جمله تاریخ (باستان، میانه، جدید)، باستان‌شناسی، فرهنگ، فولکلور، مردم‌شناسی، زبان‌شناسی، مذهب، ادبیات (متن‌شناسی)، سیاست و اقتصاد منطقه و

شماره هجدهم - تابستان ۱۳۹۰

چگونگی همکاری شورای گسترش زبان فارسی و دانشگاه فردوسی برای اعزام استادان فارسی به ارمنستان که بسیار ثمر بخش بود. سفیر محترم در این خصوص و نیز در خصوص بازدید اعضای هیأت علمی دانشگاه از ارمنستان قول های مساعدی دادند.

دیدار از بنای تاریخی مسجد کبود تنها مسجد مسلمانان ارمنستان که توسط ایران اداره می شود برنامه دیگری بود که در یک بعداز ظهر نسبتاً گرم، میسر شد. بنای اصلی این مسجد در سال ۱۱۷۰ هجری قمری / ۱۷۶۵ میلادی تقریباً همزمان با سلسله زندیه، به دستور حسین علی خان، والی شهر ایراوان، ساخته شده است. یک روز هم با همسرم به دانشگاه دولتی ارمنستان رفتیم و ضمن دیدار با استادان بخش ایران شناسی که اغلب آنها را در کنفرانس هم دیده بودیم با فعالیتهای علمی دانشگاه و به ویژه بخش ایران شناسی آن آشنا شدیم. در طول همین ملاقات بود که متوجه شدم آقای دکتر خاچیک گورگیان درباره فتوت کار می کند، موضعی که شادروان دکتر غلامحسین یوسفی هم یادداشتهای زیادی در این خصوص فراهم آورده است. دکتر گورگیان وقتی از این امر مطلع شد اظهار علاقه کرد که برای استفاده از فرصت مطالعاتی مدتی به مشهد بیاید و در واقع طرح خود را با مشارکت قطب علمی فردوسی شناسی دنبال کند که من هم استقبال کردم و امیدوارم این برنامه در قالب همکاریهای دانشگاهی عملی شود.

دیدار از دریاچه معروف سوان، که یکی از مرتفع ترین دریاچه های آب شیرین جهان و در ارتفاع ۱۹۲۴ متری از سطح دریای آزاد واقع است، برنامه دیگری بود که روز سه شنبه ۱۳ تیرماه میسر شد. این دریاچه در شصت

همچنین معرفی کتابهای جدید به زبانهای انگلیسی، فرانسه و آلمانی مقاله می پذیرد.

سخنرانی این جانب با عنوان «ازدووجهای برون مرزی شاهنامه و نتایج و پیامدهای سیاسی و حقوقی آن» روز دوم یعنی شنبه دوم جولای در نشست ادبیات کنفرانس برگزار شد در حالی که خود من هم مسئول اداره جلسه بودم. بنابراین پاورپوینت سخنرانی که بسیار هم مورد توجه شرکت کنندگان قرار گرفت، توسط همکار مقاله خانم نگار یاحقی ارائه گردید و به سئوالاتی که شد البته من پاسخ گفتم.

روز سوم جولای برنامه کنفرانس عملاً تمام بود اما هیأت تحریریه مجله ایران و قفقاز نشست یک ساعته ای داشتند تا برای خطمشی مجله و برنامه هایی که باید اجرا می کردند چاره اندیشی کنند.

به ضرورت پرواز هفتگی آسمان به تهران ناگزیر بودم تا پنجشنبه ۷ جولای / ۱۷ مرداد در ایروان بمانم. بنا براین فرصت خوبی بود برای گشت و گذارها و ملاقاتهای فرهنگی، و از آن میان ملاقات با رایزن فرهنگی و سفیر جمهوری ایران به طور جداگانه که روز دوشنبه چهارم جولای صورت گرفت و گفتگوهای سودمندی در مورد راههای گسترش زبان فارسی در ارمنستان و

پای این دو بنا می‌سوزد مجموعه بنای یاد بود را تکمیل می‌کند. بنای یاد بود دیگری شامل تندیس یک زن نیرومند و پهلوان که به مادر ارمنستان شهرت دارد، در تپه دیگری واقع در کنار یک پارک مظهر شکوهمند دیگری از ایستادگی و اتفاق ارمنیان است و اینک مجموعه‌ای تفریحی و خاطره انگیز برای شبهای تابستان گردشگران و سیاحان بیگانه و خودی. از بالای تپه کمی اطرافتر می‌توانی از سینه یک کوه اما نه از سنگلاخ که از طریق پلکانهای زیبا و باصفایی که در سینه کوه ساخته‌اند پایین بیایی و آرام آرام چراغهای شهر ایروان را که بر روی تپه ماهورهای اطراف و داخل شهر خودنمایی می‌کنند، از نظر بگذرانی تا بررسی به میدان مرکزی و ساختمان اصلی شهر که «اوپرا» نام دارد و از بناهای استخواندار عصر حاکمیت کمونیسم است چیزی که آنها برای اهمیت خاصی قائل بودند و مثل بسیار کارهای زیر بنایی دیگر در اغلب کشورهای تحت سیطره خود می‌ساختند.

بر روی هم ارمنستان را کشوری رو به پیشرفت و دارای روابط بسیار نزدیک با دولت جمهوری اسلامی ایران دیدم که از دنیای کمونیسم حسابی دارد فاصله می‌گیرد و چیزی نمانده است که به صورت کشوری کاملاً اروپایی در آید. این کشور با روابط حسنه‌ای که با ایران دارد می‌تواند در منطقه چراغ ایرا شناسی را مثل گذشته افروخته و در نتیجه نام و آوازه ایران تاریخی را سربلند نگه دارد. سرانجام ساعت ۹ بعد از ظهر روز پنجشنبه ۱۶ تیرماه با هواپیما به تهران و فردای آن روز جمعه ۱۷ تیرماه به مشهد بازگشتیم.

«محمد جعفر یاحقی»

کیلومتری شرق ایروان از فضای مناسبی برای استراحت و شنا برخوردار است و در اکوسیستم منطقه نقش مثبتی ایفا می‌کند. در مسیر از دره زیبای گلها همراه با خانواده از دره زیبای دساغکادزور یا دره گلها دیدن کردیم و در اوج تابستان ساعتی و بیشتر در میان انبوه گل‌های بهاری این دره که در امتداد رود مارماریک پیش می‌رود، رها شدیم. روز بعد چهارشنبه ۱۵ تیرماه به دیدار از کلیسای جامع اچمیادزین گذشت. این کلیسا که در شهر مقدسی به همین نام در ۲۰ کیلومتری غرب ایروان قرار دارد در واقع کعبه ارمنیان جهان است که پس از رسمیت یافتن دین مسیح در این کشور و در واقع از سال ۳۰۱ میلادی مهمترین مرکز دینی ارمنیان به شمار می‌آید. همه ساله روزهای خاصی در این کلیسا مراسم ویژه‌ای برگزار می‌شود که ارمنیان منطقه از همه کشورها در این مراسم مذهبی شرکت می‌کنند.

تسیسترناگابرت نام بنای یاد بود و موزه قربانیان ارمنستان روی تپه‌ای در همین نزدیکی هتل ما واقع بود، که دو سه ساعتی را هم صرف دیدار از این بنا کردیم. همه ساله روز ۲۴ آوریل هزاران نفر از ارمنیان در این میدان جمع می‌شوند و به یاد قربانیان آوریل ۱۹۱۵ که به ادعای خود ارامنه ۱/۵ میلیون از ارمنیان کشته و آواره و بی‌خانمان شدند، مراسم یاد بود انجام می‌شود. دو بنای فروکشیده (شامل ۱۲ ستون خمیده و سر به هم نهاده که مظهر تحمل و اتحاد است) و یک ستون برکشیده و برآمده و رها شده در سینه آسمان، (که آن را مظهر برخاستن ارمنیان پس از آن تحمل فشار می‌دانند)، عظمت و هیمنه خاصی را به بیننده القا می‌کند. یکی دو گور و شعله آتشی که به نشان تجلیل از سرباز گمنام مدام در

اخبار فرهنگسرای فردوسی

می‌شد - در تشدید همدلی و یگانگی این جمع پراکنده و تداعی منظومهٔ درخشان آن نیشابوری شهیر بی‌تأثیر نبود. بنابراین برنامهٔ تور نوروزی فرهنگسرا به دیدن مراسم شب و روز سال نو که شرح مفصل آن مهتاب شبی خواهد و آسوده سری، دیدار از کانون نویسندگان، بخش انستیتو شرق شناسی و میراث خطی، کتابخانهٔ فردوسی، موزهٔ آلات موسیقی استاد گورمینج، گورستان مشاهیر (لوچ‌آب)، گشت و گذارهای پراکنده در شهر دوشنبه و یکی دو بازار آن، بعلاوهٔ دیدار از چند خیابان، میدان و پارک زیبای این شهر - که یا نام شاعر و نویسندهٔ آشنایی چون رودکی، سعدی، حافظ و فردوسی را بر خود داشت یا مجسمهٔ او را در صحنش تعبیه کرده بود - دیدار از میدان ابن‌سینا گروه را همراهی کردند.

حضور در دو مهمانی خصوصی و تجربهٔ نشست بر سر سفرهٔ پرتکلف و در عین حال صمیمانهٔ تاجیکان خوش لهجه، مهربان و دانشمندی همچون استاد خدایی شریف و منزل شادروان دکتر هادی زاده و نیز شرکت در چند نشست گفت و شنود با استادان ادبیات و موسیقی تاجیکستان از جمله استاد ستارزاده و استاد جوهره‌بیک محدود گردید.

سفر به تاجیکستان

پس از سفر هرات در پاییز سال ۱۳۸۶، و سفر تاجیکستان در تابستان ۱۳۸۷ دومین سفر دسته جمعی و برون مرزی فرهنگسرای فردوسی در نوروز امسال صورت گرفت. هدف این سفر که مدیریت عالی علمی آن را، مدیر عامل محترم فرهنگسرا و راهنمایی آن را آقای مهدی سیدی، عضو هیأت مدیره، به عهده داشتند و هفت روز به طول انجامید (۲۶ اسفند ۱۳۸۹ تا ۴ فروردین ۱۳۹۰) دیدار از برخی اماکن تاریخی و فرهنگی تاجیکستان، ملاقات با بعضی چهره‌های علمی و ادبی این کشور و مهمتر از این دو، تجربهٔ حضور در میان مردم هم زبان، هم فرهنگ و مهمان دوست این سرزمین و شرکت در جشنهای نوروزی آنان بود. مسافران این سفر به رغم تنوع و تفاوت شغلی (پزشک، مهندس، محقق، مدرس، موسیقی‌دان) اغلب از اعضای فرهنگسرای فردوسی یا وابستگان و نزدیکان آنان بودند و تعلق خاطری عمیق، مشترک و کمابیش برابر به سرزمین تاجیکستان و مردم خون گرم و نجیب داشتند. همین علاقه و احساس واحد تا حدودی جای خالی مهمان برجستهٔ گروه، استاد شفیع کدکنی را - که به سبب درگذشت مرحوم ایرج افشار نتوانستند در این سفر با ما همراه باشند - در جمع سی نفرهٔ آنان پر می‌کرد.

گردهم‌آیی هر شبهٔ این جمع در تالار بزرگ ساختمانی که توسط فرهنگسرا مهیا شده بود و مرور دیدارهای روزانه و بیان دریافته‌ها و برداشتهای اعضای گروه از مواجهه با ساکنان نادیده ولی عمیقاً آشنای این دیار - که هر از گاه با نغمهٔ ملایم تار و نجوای دلنشین آوازی نیز همراه

پس از آن گروه فرهنگسرا جهت ادای احترام به شاعر و عارف نامی ایران فریدالدین ابوحامد محمد عطار نیشابوری که همه ساله در ۲۵ فروردین ماه نیز مراسمی پرشکوه در آرامگاه او برگزار می‌شود، حضور به هم رساندند. در آرامگاه عطار دکتر محمدجعفر یاحقی، مدیرعامل فرهنگسرا، پیرامون عطار و اندیشه‌های عرفانی وی توضیحات بیان کردند و در پایان اشعاری در ستایش مقام عطار توسط جناب آقای دکتر حدادی ابیانه قرائت گردید.

قرائت فاتحه‌ای بر آرامگاه روان‌شاد پرویز مشکاتیان استاد سنتور و موسیقی اصیل ایرانی با حضور خانواده محترم ایشان برنامه‌ای دیگری بود که در این سفر عملی گردید. همسفران پس از صرف ناهار در دانشکده هنر نیشابور طبق برنامه قبلی عازم دهکده زیبای چوبین شدند. در پایان، همسفران جهت ادای احترام در آرامگاه حکیم عمر خیام نیشابوری حضور یافته و به توضیحات جناب آقای دکتر دانشدوست پیرامون معماری این آرامگاه و ذکر خاطره‌ای از آرامگاه فیتز جرالند توسط مدیرعامل فرهنگسرا (جناب آقای دکر یاحقی) گوش فرا دادند. پایان بخش این سفر خاطره انگیز قرائت اشعاری توسط استاد باقرزاده، دکتر حدادی، آقای آرمین، خانم دکتر خزاعی (علوی)، خانم آورزمانی و خانم رضازاده بود.

از شهرهای اطراف هم به دیدار از محوطه باستانی حصار (شومان)، مزار مولانا یعقوب چرخ، عارف برجسته قرن هشتم و بخشی از دره ییلاقی و زیبای ورزاب بسنده شد. دیدار دوستانه با سفیر ادیب و شاعر توانای افغانستان در دوشنبه و شنیدن شعرها و دیدن مهربانی‌هایش در پذیرایی شامی افغانی، بعلاوه تأکید عالمانه‌ای که بر یگانگی فرهنگی سه قوم افغان، تاجیک و ایرانی داشت از بخشهای به یادماندنی این سفر بود. همچنین شرکت در دو ضیافت نهار و شام که به دعوت رسمی سفیر دل‌آگاه و خوش ذوق ایران در دوشنبه، آقای دکتر شعردوست، صورت گرفت خود در آشنایی همسفران با وضعیت فرهنگی تاجیکستان و ارتباطات این کشور با ایران نقش بسزایی داشت. این سفر نیمروز پنجشنبه به پایان رسید و خاطره شیرین این سفر در ضمیر همسفران باقی ماند.

سفر علمی فرهنگسرا در محور نیشابور همزمان با بزرگداشت عطار نیشابوری

سیزدهمین سفر علمی - فرهنگی فرهنگسرا روز جمعه ۲۶ فروردین ماه ۱۳۹۰ همزمان با بزرگداشت یادروز عطار نیشابوری به مقصد شهرستان نیشابور انجام شد. این سفر در ادامه سفر تاجیکستان و در واقع به پیشنهاد گروه همسفران صورت گرفت تا بهانه‌ای باشد برای مروری بر سفر تاجیکستان که البته گروه زیادی از پیوستگان فرهنگسرا نیز در این سفر با ما همراه شدند. در این سفر علمی - فرهنگی یک روزه که با حضور ۸۵ نفر از استادان، پزشکان و اعضای فرهنگسرا انجام شد از اماکن تاریخی و فرهنگی این شهر بازدید به عمل آمد. همسفران ابتدا در مسیر راه نیشابور از رباط فخر داوود بازدید کردند و از توضیحات جناب آقای دکتر دانشدوست پیرامون این سازه تاریخی بهره‌مند شدند و پس از صرف صبحانه به سمت دره ییلاقی بوژان حرکت کردند.

با ادبیات ایران انس و الفتی فراوان داشتند. نقطه آغاز این ارتباط شاید به زمان های خیلی دور بر می‌گردد. پدر تاگور لقب دانشمند داشت و با علاقه اشعار حافظ را حفظ کرده بود. پسر نیز وارث همین علاقه بود.

سیبی جرج، سفیر هند در ایران که میهمان این آیین بود، نیز در سخنانی از ارتباطات فرهنگی و ادبی ایران و هند گفت. او ضمن ابراز خوشحالی از حضور در این مراسم گفت: به مناسبت یکصد و پنجاهمین سالروز تولد تاگور امسال در تهران، شیراز و مشهد برنامه‌های خوبی برگزار می‌شود. مردم ایران و هند قرن‌هاست که با فرهنگ و آداب و رسوم و ادبیات یکدیگر آشنايند. سخنران پایانی این برنامه استاد مهدی سیدی بود که به تاریخچه قدیمی‌ترین موقوفات و ابنیه آستان قدس در تاریخ بیهقی اشاره کرد. وی ششم مرداد را که به عنوان روز بیهقی در نظر گرفته شده است، زمان مناسبی برای بزرگداشت او ندانست و گفت: پیشنهاد ما برای روز بیهقی، در آبان ماه بود چرا که بیهقی و تاریخ او باید در زمانی تجلیل شود که دانشگاه‌ها باز باشد زیرا تاریخ بیهقی یک اثر دانشگاهی است و در زمان تعطیلی دانشگاه‌ها امکان بزرگداشت درخور برای او وجود ندارد. در این برنامه میان فصلی نیز نمایشگاه عکسی از بابک دیسفانی به نمایش گذاشته شده بود که ره آورد سفر این عکاس به هند بوده است.

پانزدهمین جلسه میان فصلی فرهنگسرا با محور « بزرگداشت تاگور و ابوالفضل بیهقی »

پانزدهمین گردهمایی میان فصلی فرهنگسرای فردوسی به بزرگداشت بیهقی و تاگور اختصاص داشت. در این آیین که عصر جمعه هفتم مرداد ۱۳۹۰ در مجتمع ساپکو مشهد برگزار شد که سفیر هند در ایران نیز حضور داشت و به مناسبت ششم مرداد روز بزرگداشت ابوالفضل بیهقی و نیز یکصد و پنجاهمین سالروز تولد تاگور شاعر نامدار هند برنامه‌هایی تدارک دیده شده بود.

در ابتدای این مراسم دکتر محمدرضا راشد محصل، به ذکر مناسبت‌های فصل اشاره کرد و سرآغاز آن را، روز مبعث پیامبر اکرم (ص)، اسوه اخلاق برشمرد و در پی آن از اعیاد شعبانیه به عنوان مناسبت‌های مذهبی این فصل یاد کرد. وی در ادامه به مناسبت هشتم مرداد روز بزرگداشت سهروردی از او به عنوان کسی یاد کرد که با هنر خود تفکر و اندیشه یونانی را با اندیشه و فرهنگ ایرانی درآمیخت و حکمت اشراق را پدید آورد.

سخنران بعدی این مراسم، دکتر محمدجعفر یاحقی بود که موضوع سخنرانی خود را «مشهد در مسیر ارتباطات هندوستان» بیان نمود. ایشان به اهمیت ارتباطات ایران و هند از طریق مشهد اشاره کرد و اینکه مشهد پس از شهادت حضرت رضا(ع) مرکزیت خاصی پیدا کرد. این اهمیت به ویژه از دوره صفویه به صورت چشمگیری خودش را نشان داد و نقش مهمی در این ارتباطات با سرزمین‌های شرقی جهان اسلام و نیز شبه قاره هند داشت، و از طریق مشهد ارتباطات بین شبه قاره هند و فلات ایران صورت گرفت که آن در ترویج زبان فارسی تأثیر به‌سزایی داشت، یعنی همان اتفاقی که بعدها به عنوان سبک هندی مطرح شد. دکتر پروین دخت مشهور دیگر سخنران این بزرگداشت بود که از «تاگور و ایران» گفت و اینکه تاگور و خاندانش

تبریک به همکاران

دکتر محمود فتوحی مدیر گروه زبان و ادبیات فارسی شد

طی حکمی که از سوی رئیس دانشگاه فردوسی صادر شد، دکتر محمود فتوحی رود معجنی که از اواخر سال گذشته به مرتبه استادی رسیده است به سمت مدیر گروه زبان و ادبیات فارسی منصوب شد و کار خود را آغاز کرد. این توفیق را به گروه زبان و ادبیات فارسی تبریک می‌گوییم.

ارتقاء همکاران گروه زبان و ادبیات فارسی

در جلسه مورخ ۳۰ بهمن ۱۳۸۹ هیأت ممیزه دانشگاه فردوسی مشهد دکتر محمود فتوحی رود معجنی از دانشجویان به مرتبه استادی و در جلسه مورخ ۳ مرداد ۱۳۹۰ خانم دکتر زهرا اختیاری از استادیاری به مرتبه دانشجویی ارتقا یافتند. این توفیق را به همکاران محترم گروه شادباش می‌گوییم.

یاد رفتگان

در فاصله انتشار این شماره خبرنامه با شماره قبلی یعنی از روزهای پایانی سال گذشته تا این روزها که ما در آنیم گروهی از دلسوختگان فرهنگ ایران و زبان فارسی یکان و دوگان از میان ما رفتند و داغ فقدان خود را بردل همه دوستداران ایران زمین و ادب فارسی گذاشتند؛ ما هم چون درازی دروازه بان رفتن بی مدارای آنان را نظاره کردیم تا کی نوبت به ما برسد که در کوزه افتیم:

روز ۱۷ اسفند ۱۳۸۹: دکتر محمود روح الامینی، استاد مردم‌شناسی و مردمی دانشگاه تهران؛

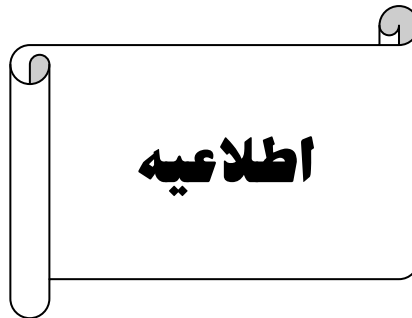
۱۸ اسفند ۱۳۸۹: ایرج افشار استاد که نه، اسطوره کتاب‌شناسی و ایران‌شناسی و ادب‌شناسی و فرهنگ‌شناسی و خیلی شناسیهای دیگر، که رفتش داغی شد بردل قلم و عرصه مطبوعات کشور را سوگوار کرد؛

۲۴ اسفند ۱۳۸۹: دکتر سعید علی موسوی بهبهانی، استاد فلسفه اسلامی که دانش و آدمیت او بر کسی پوشیده نماند؛

باز هم همین روزهای پایانی اسفند: دکتر سعید ارباب شیرانی که نقد ادبی و ادبیات تطبیقی ما به ترجمه‌های ناب و نجیب او مدیون است؛

۳۱ فروردین ۱۳۹۰: دکتر اصغر مینو، دانشی مردی نیکو کار که آثار خیر او در شهر مشهد باقی خواهد ماند؛

و در همین تابستانی که پشت سر ما قرار گرفت، سه تن از دانشوران و مروّجان پاکبخت ادب فارسی در بیرون از مرزها: پروفیسور امیر حسن عابدی پدر زبان فارسی در شبه قاره که همه فارسی دانان امروز و دیروز هند مدیون او هستند؛ دکتر عبدالمنان نصرالدین، دانشمند وارسته خجندی که تحقیقات ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی در تاجیکستان و امدار خدمات او خواهد بود و بالأخره دکتر حسین ضیایی استاد فلسفه اشراق در دانشگاه کالیفرنیا و مروج زبان و فرهنگ ایران در غربی‌ترین نقطه ربع مسکون. از ما به روان همگی آنان درود که هر کدام برای خود عالمی بودند و برای ادب و فرهنگ ما تکیه‌گاهی.

جلسات هفتگی قطب علمی دانشکده ادبیات - دانشگاه فردوسی

(استفاده از این جلسات برای همگان آزاد است)

دکتر راشد ممصل - دکتر امامی	ساعت ۱۴ تا ۱۶	شنبه‌ها	ذفیره فوارزمنشاهی از کتابهای پایه پزشکی سنتی ایران اثر اسماعیل جرجانی
سرکار فانم مقپرست - یداللهی	ساعت ۱۲ تا ۱۴	یک‌شنبه‌ها	ویراستاری
دکتر یامقی - دکتر قائمی	ساعت ۱۴ تا ۱۶	یک‌شنبه‌ها	شاهنامه فوانی
دکتر یامقی - آقای سیدی	ساعت ۱۴ تا ۱۶	دو‌شنبه‌ها	اسرار التومید فوانی اثر عارف بزرگ ابوسعید ابوالفیر
دکتر راشد ممصل، دکتر زرقانی، دکتر تقوی	ساعت ۱۴ تا ۱۶	سه‌شنبه‌ها	مثنوی فوانی
دکتر مهدوی	ساعت ۱۲ تا ۱۳	چهارشنبه‌ها	جلسات نقد (دیدگاه‌های ادبی)
سرکارخانم جهانپور	ساعت ۱۴ تا ۱۶	چهارشنبه‌ها	ادبیات ایران پیش از اسلام

**آدرس: دانشگاه فردوسی - پردیس دانشگاه - دانشکده ادبیات و علوم انسانی - طبقه اول -
کتابخانه قطب علمی فردوسی‌شناسی**